

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Charakteristika vězňených osob v České republice

Adéla Chaloupková

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adéla Chaloupková**
Osobní číslo: **E15032**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management ochrany podniku a společnosti**
Název tématu: **Charakteristika vězňů v České republice**
Zadávající katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se zabývá problematikou vězeňství a vězňů. Představuje činnost Vězeňské služby České republiky, stěžejní část práce se pak zaměřuje na vězně, jejich genderové, věkové i vzdělanostní složení a další vybrané souvislosti výkonu trestu. Cílem bakalářské práce je posoudit vývoj počtu a struktury vězňů v České republice v období posledních deseti let.

Osnova:

- Bezpečnost a její zajišťování.
- Vězeňská služba České republiky.
- Analýza vězňů a jejich charakteristika.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BALABÁN, M. a kol. Kapitoly o bezpečnosti. Praha: Karolinum, 2010. 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0.

MALÁ, D. Vězeňství po česku. Tišnov: Sursum, 2003. 129 s. ISBN 80-7323-062-3.

ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1040 s. ISBN 978-80-7478-616-7.

VÁLKOVÁ, H. a kol. Aktuální otázky vězeňství. Praha: Policejní akademie České republiky, 2014. 233 s. ISBN 978-80-7251-426-7.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Zdeněk Matěja, Ph.D.

Ústav regionálních a bezpečnostních věd

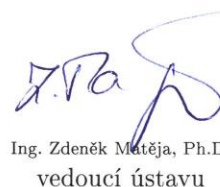
Datum zadání bakalářské práce: **3. září 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2019**

doc. Ing. Romána Provozničková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Zdeněk Matěja, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. září 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 18. 4. 2019

Adéla Chaloupková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu Ing. Zdeňku Matějovi, Ph.D. za odbornou pomoc a cenné rady při zpracování bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině, příteli a přátelům, kteří mě po celou dobu mého studia podporovali.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá problematikou vězeňství a vězněných osob. Představuje činnost Vězeňské služby České republiky, stěžejní část práce se pak zaměřuje na vězněné osoby, jejich genderové, věkové i vzdělanostní složení a další vybrané souvislosti výkonu trestu. Cílem bakalářské práce je posoudit vývoj počtu a struktury vězněných osob v České republice v období let 2008 až 2017.

KLÍČOVÁ SLOVA

Bezpečnost, Česká republika, Vězeňská služba České republiky, vězněné osoby.

TITLE

Characteristics of prisoners in the Czech Republic

ANNOTATION

This Bachelor thesis deals with issues of penitentiary and imprisoned people. It introduces the activities of Prison Service of the Czech Republic, the main part is concentrated on prisoners, their gender, age and education composition and other particular coherences related to execution of the sentence. The aim of the Bachelor thesis is to assess the development of number and structure of imprisoned people in the Czech Republic in the period from 2008 to 2017.

KEYWORDS

Safety, the Czech Republic, Prison Service of the Czech Republic, imprisoned person.

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 BEZPEČNOST A JEJÍ ZAJIŠŤOVÁNÍ.....	12
1.1 ZÁKLADNÍ DĚLENÍ BEZPEČNOSTI.....	12
1.2 SOUVISEJÍCÍ POJMY	13
1.3 ZÁKLADNÍ LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA PRO ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI.....	15
1.4 NÁRODNÍ BEZPEČNOST	16
1.5 MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	17
1.6 KONCEPTY A SEKTORY BEZPEČNOSTI	18
1.6.1 Koncept založený na tradicích	19
1.6.2 Koncept kodaňské školy	19
1.7 BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY	22
1.8 BEZPEČNOSTNÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY.....	23
2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY.....	25
2.1 HISTORIE.....	25
2.2 TYPY VĚZNIC.....	27
2.3 VĚZNICE, VAZEBNÍ VĚZNICE A DETENČNÍ ÚSTAVY NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	28
2.4 FINANCOVÁNÍ VĚZEŇSTVÍ	30
2.5 PRŮBĚH PŘIJETÍ DO VAZBY	31
2.6 VZDĚLÁVÁNÍ VĚZNĚNÝCH OSOB	33
2.7 ZAMĚSTNÁVÁNÍ VĚZNĚNÝCH OSOB.....	33
2.8 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY VĚZNĚNÝCH OSOB.....	34
2.9 PROPUŠTĚNÍ VĚZNĚNÝCH OSOB.....	35
3 ANALÝZA VĚZNĚNÝCH OSOB V LETECH 2008 - 2017.....	36
3.1 VÝVOJ POČTU VĚZNĚNÝCH OSOB.....	36
3.1.1 Vývoj počtu vězněných osob cizí státní příslušnosti.....	40
3.2 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY VĚZNĚNÝCH OSOB.....	44
3.2.1 Věkové složení vězněných osob bez chovanců.....	44
3.2.2 Členění odsouzených dle rodinného stavu	46
3.2.3 Členění odsouzených osob dle nejvyššího dosaženého vzdělání.....	47
3.3 DALŠÍ VYBRANÉ CHARAKTERISTIKY ODSOUZENÝCH OSOB	49
3.3.1 Složení odsouzených dle typu věznic.....	49
3.3.2 Členění odsouzených osob dle počtu již vykonaných trestů odnětí svobody	50
3.3.3 Členění odsouzených osob dle délky uloženého trestu	51
3.4 CHARAKTERISTIKA VĚZNĚNÝCH OSOB DLE ZDRAVOTNÍ PÉČE	52
3.4.1 Počet záchytů tuberkulózy a HIV/AIDS vězněných osob.....	52
3.4.2 Počet vyšetřených a ošetřených vězněných osob	53
3.4.3 Úmrtí, pokusy o sebevraždu, sebevraždy, sebepoškození, hladovka	54
3.5 ZAMĚSTNÁVÁNÍ VĚZNĚNÝCH OSOB.....	56
3.6 PROPUŠTĚNÍ VĚZNĚNÝCH OSOB	57
3.6.1 Podmíněné propuštění na svobodu.....	57
3.6.2 Celkové počty propuštěných osob.....	58
ZÁVĚR.....	60
POUŽITÁ LITERATURA.....	63

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Model konceptu kodaňské školy	20
Obrázek 2: Mapa organizačních jednotek - věznice, vazební věznice a detenční ústavy v České republice	30
Obrázek 3: Procentuální poměr mezi odsouzenými a obviněnými osobami za roky 2008 až 2017.....	38
Obrázek 4: Celkový počet chovanců za roky 2010 až 2017.....	39
Obrázek 5: Vývoj celkového počtu vězných osob za roky 2008 až 2017	39
Obrázek 6: Vývoj počtu vězněných osob cizí státní příslušnosti v letech 2008 až 2017	41
Obrázek 7: Procentuální poměr mezi vězněnými osobami cizí státní příslušnosti a české státní příslušnosti za roky 2008 až 2017.....	42
Obrázek 8: Celkový počet zaměstnaných odsouzených osob za roky 2008 až 2017	56
Obrázek 9: Celkový počet propuštěných osob za roky 2011 až 2017	58
Tabulka 1: Celkový počet vězněných osob v České republice za roky 2008 až 2017	37
Tabulka 2: Počet vězněných osob cizí státní příslušnosti za roky 2008 až 2017	41
Tabulka 3: Deset nejčastějších národů z kategorie odsouzených osob cizí státní příslušnosti za roky 2008 až 2017.....	43
Tabulka 4: Věkové složení obviněných a odsouzených osob za roky 2008 až 2017	45
Tabulka 5: Členění odsouzených osob dle rodinného stavu za roky 2012 až 2017	46
Tabulka 6: Členění odsouzených osob dle nejvyššího dosaženého vzdělání za roky 2012 až 2017.....	48
Tabulka 7: Členění odsouzených osob dle typu věznice za roky 2008 až 2017.....	49
Tabulka 8: Členění odsouzených osob dle počtu již vykonaných trestů odnětí svobody za roky 2013 až 2017.....	51
Tabulka 9: Členění odsouzených osob dle délky uloženého trestu za roky 2008 až 2017.....	51
Tabulka 10: Počet záchytů tuberkulózy a HIV/AIDS vězněných osob za roky 2008 až 2017	53
Tabulka 11: Počet vyšetřených a ošetřených vězněných osob za roky 2008 až 2017.....	54
Tabulka 12: Počet osob s jejich nestandardním chováním, které se týká jejich zdravotní stránky, při výkonu trestu a výkonu trestu za roky 2012 až 2017	54
Tabulka 13: Celková zaměstnanost vězněných osob za roky 2008 až 2017	56
Tabulka 14: Celkový počet propuštěných na svobodu za roky 2008 až 2017.....	57
Tabulka 15: Celkový počet propuštěných osob za roky 2011 až 2017	58

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
NATO	Severoatlantická aliance
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
Sb.	Sbírka zákonů
VSČR	Vězeňská služba České republiky

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá problematikou vězeňství a vězňených osob. Představuje činnosti Vězeňské služby České republiky, stěžejní část práce se pak zaměřuje na vězňené osoby, jejich genderové, věkové i vzdělanostní složení a další vybrané souvislosti výkonu trestu. Cílem této práce je posoudit vývoj počtu a struktury vězňených osob v České republice v letech 2008 až 2017.

S tematikou vězeňství se denně potýká každý český občan a to zejména díky médiím. Toto téma navazuje na problematiku bezpečnosti, která patří k jedněm z nejdůležitějších aspektů, které zajišťuje stát. Stát se snaží o co největší bezpečnost a také aby našel určitý žádoucí stav, u kterého se bude zároveň pokoušet o eliminace rizika ve společnosti. Společnost si většinu rizik vytváří sama a to ve formě trestné činnosti, kriminality, násilí atd. Bakalářská práce je tedy zaměřena přímo na charakteristiku vězňených osob na území ČR a v první části nastíní i základní poznatky z oblasti bezpečnosti.

První kapitola pojednává o bezpečnosti jako takové a zároveň vysvětluje k ní příbuzné pojmy. Dále jsou zde vypsány základní legislativní úpravy pro zajišťování bezpečnosti v České republice. Poté je zde nastíněna národní a také mezinárodní bezpečnost, kde jsou zakomponované dvě mezinárodní organizace, kterých se účastní Česká republika – Evropská unie a NATO. Nadále jsou popsány koncepty bezpečnosti a blíže je tak vysvětlen koncept kodaňské školy a její sektory. Je zde popsána Bezpečnostní strategie ČR a také bezpečnostní systém České republiky, který zajišťuje bezpečnost na českém území a je tak významným systémem pro obyvatelstvo.

Druhá kapitola se věnuje tématice, která je pro danou bakalářskou práci bližší a tím je přímo Vězeňská služba ČR. Pojednává tak o základních informacích a také nastíní její historie. Čtenář se dále dozví aktuální dělení věznic, které bylo přijato v roce 2017 a aktuální seznam vazebních věznic, věznic a detenčních ústavů na českém území. Je zde zmínka o financování vězeňství v ČR a z jakých zdrojů VSČR čerpá finanční prostředky. Za pozornost stojí také to, jak probíhá přijetí vězně a následně pak aktivity spojené s životem vězně ve věznici – volnočasové aktivity, vzdělávání a zaměstnávání.

Třetí kapitola je zaměřena na statistiky o vězňených osobách – odsouzení, obvinění a chovanci. Převážná část statistik jsou vypracovaná za období roků 2008 až 2017. Ke zpracování celé této části byl hlavním zdrojem statistické ročenky Vězeňské služby ČR za roky 2008 až 2017.

V první řadě je popsán vývoji vězňených osob jak české, tak i osob cizích národních příslušníků v českých věznicích. Dále je zde uvedena základní charakteristika vězňených osob, ve které je zmíněno jejich věkové složení, rodinný stav a dosažení nejvyššího vzdělání. Dalším zajímavým bodem práce je statistika o typech věznic, do kterých jsou odsouzené osoby umístovány, následně kolikrát byla osoba ve výkonu trestu a délka uloženého trestu, která může být v řádu měsíců až roků či dokonce může být udělen doživotí trest. Za další zmínku stojí zdravotní péče o vězňené osoby, kde se čtenář navíc v této práci dozví, kolikrát v průměru za jeden rok navštíví vězňená osoba lékaře. Jsou zde sepsány statistiky o možných pokusech o sebevraždu, počty sebevražd, sebepoškozování, úmrtí a držení hladovek. Práce dále uvádí statistiky týkající se zaměstnávání vězňených osob, protože je to jedna z činností, kterou VSČR dlouhodobě podporuje. A na závěr, aby byla práce ucelená a čtenáři tak byly poskytnuty ty nejzákladnější informace o vězňených osobách, je zde uveden vývoj o počtu propuštění vězňených osob.

S cílem této bakalářské práce se pojí výzkumné otázky, na které práce odpovídá. Těmito výzkumnými otázkami jsou:

Výzkumná otázka č. 1 – Jaké je genderové složení vězňených osob za sledované období na území České republiky?

Výzkumná otázka č. 2 – Kolik procent vězňených osob představují osoby cizí státní příslušnosti a které národnosti jsou nejčastěji zastoupeny?

Výzkumná otázka č. 3 – Jak vypadá typická vězňená osoba v České republice z hlediska pohlaví, věku, rodinného stavu, nejvyššího dosaženého vzdělání, recidivity a délky trestu?

Výzkumná otázka č. 4 – Ke kolika sebevraždám došlo za mřížemi v letech 2012 až 2017?

1 BEZPEČNOST A JEJÍ ZAJIŠŤOVÁNÍ

Samotný pojem bezpečnost, který se vztahuje k dané problematice vězňených osob, zní v latinském jazyce securus, který je společně tvořen z anglického a německého slova a označuje tak stav jako je bezstarostný, klidný, nestarající se a nemající starosti. Pojem bezpečnost je využíván v mnoha směrech. Nachází se ve společenské (politologie, sociologie, psychologie, ekonomie), přírodovědné (medicína, ekologie) i technické (strojírenství, informatika) oblasti. Uvádí se, že bezpečný je ten, který není vystaven nebezpečí. Obecně je tedy bezpečnost vymezována negativně. (Zeman, 2002)

Bezpečnost je definována jako stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících a případných hrozeb efektivně vybaven a měl by být při ní ochoten vzájemné spolupráce. Tímto objektem se rozumí stát, mezinárodní organizace, mezinárodní systém, sociální skupina (např. národ, národnostní menšina, ženy, jednotlivci). (Zeman, 2002)

Bezpečnost je nutno vnímat jakožto stav nebo vlastnost, ale dále také jako proces a činnost. Je důležité rozlišovat pravý význam pojmu bezpečnosti. Z jedné strany lze bezpečnost chápat jako obecný atribut, znak, kritérium - vlastnost, která může nabývat stupnici od minima až po úplnost. Lze tedy říci, že ji lze připsat téměř čemukoli – bezpečná vzdálenost, bezpečné dodávky surovin. Zkrátka jde o synonymum od slova jistota, zajištěnost a bezproblémovost. A z druhé strany se na ni nahlíží jako na funkční sféru, oblast činnosti, nebo i jako politiku. Toto vymezení zahrnuje procesy zajišťování bezpečnosti a vztahuje se k výkonu konkrétních subjektů či institucí – skupin, organizací, států. (Balabán, 2010)

Jedná se o jednu z nejdůležitějších hodnot pro veřejnost státu a celého světa.. Je ale těžké přesně určit hranici, od jaké míry je subjekt bezpečný.

1.1 Základní dělení bezpečnosti

Jedním z primárních členění bezpečnosti je vnitřní a vnější bezpečnost. Dělí se tak dle hlediska objektu, kterého se má bezpečnost týkat.

- Vnitřní bezpečnost – hrozby, které vychází zevnitř objektu
- Vnější bezpečnost – hrozby, které pramení z vně objektu

(Zeman, 2002)

Pojem vnitřní a vnější bezpečnost je vymezen z hlediska referenčního objektu, jehož bezpečnost má být chráněna – většinou se jedná o stát. Slovní spojení vnější bezpečnosti je velmi často používané v synonymně pro bezpečnost vojenskou. Slovním spojení vnitřní bezpečnosti bývá velmi často synonymně používání pro bezpečnost buď pouze v oblasti policejní, nebo pro bezpečnost všech chráněných hodnot na území daného státu. (Balabán, 2010)

Dalším možným členění bezpečnosti je:

- Tvrdá bezpečnost (Hard Security) – týká se mezistátní hrozby, obrana je zde zajištěna za pomoci vojenských prostředků
- Měkká bezpečnost (Soft Security) – tento typ bezpečnosti využívá nevojenské nástroje a těmi jsou např. policie, tajné služby, prostředky ochrany životního prostředí; jde o konkrétní příklady, jako je kriminalita, organizovaný zločin atd.)

1.2 Související pojmy

V souvislosti s pojmem bezpečnost bývají často automaticky spojovány i slova jako hrozba, riziko a krize. Ty jsou často součástí každé činnosti, která je spojena s bezpečností jako takovou. Je tomu tak logické vysvětlení „kde je ohrožení, tam jde o bezpečnost“. Proto je jednoznačné, že hrozba, riziko a krize jsou součástí každého takového jednání, jinak by se totiž bezpečnost stala bezbřehou a všezahrnující.

Krize

Pojem je odvozen z řeckého slova krisis nebo ze středolatinšského crisis. Bývá spojována s pojmy katastrofa, zhoršení, komplikace, obrat, zlom, potíže, nesnáze, nouze, konflikt, panika a dalšími. Je to situace vážného, ale ne pokaždé transparentního narušení fungování jakéhosi systému nebo její části, spojená s potřebou časově a systematicky adekvátního rozhodnutí a následného řešení. Jde o negativní činnost. (Zeman, 2002)

V krizi můžeme nalézt oblasti, jakou jsou například ekonomické krize, finanční krize, politické krize, osobní krize atd. Často bývá spojena právě s událostmi různých katastrof, potíží, nouzí, konfliktů, paniky, zhoršení, obraty a zlomy, tísní, nesnází, neštěstí, obtížnou situací

a napětí. Jde o to, že právě díky krizi se v jakémkoli případě eskaluje napětí a již zmíněné situace. Ve chvíli kdy vznikne, je schopna ohrozit zájmy a cíle lidí. Vždy nastává určitá reakce. Její důsledky pak vždy značně ovlivní budoucnost. (Balabán, 2010)

Riziko

Pochází z italského slova *risicco*. Také tento pojem nalezneme v teorii bezpečnostní studie. Významy slova oscilují kolem významu jako potencionální problém, nebezpečí vzniku škody či ztráty, možnost škody či zranění a pravděpodobnost ztráty. Je to pevný jev či proces. Jde o pravděpodobnost, že může dojít ke škodlivé události, ztrátě, která postihne určité cíle. (Zeman, 2002)

Bezpečnostní riziko může přivodit ohrožení subjektu. Je definováno jako pevný jev či proces. Riziko je reakcí na hrozbu a je spojováno s rozhodováním a s lidskou činností. Riziko je odvozená závisle proměnná a může se určit pomocí analýzou rizik. (Zeman, 2002)

Jeho vývoj je rozmanitý a přináší při své realizaci úmrtí, zranění, škody, zánik.

Hrozba

Dalším příbuzným pojmem k termínu bezpečnost je hrozba. Jinými slovy v anglickém jazyce *threat*, ve francouzském jazyce *menace*. (Zeman, 2002)

Hrozba se rozumí jakýkoli negativní projev, jednání či fenomén, který má značnou schopnost poškodit chráněné zájmy a způsobit škody, ztrátu či nežádoucí jev. (Juříček a Rožňák, 2014)

Jde o fenomén, který má možnou schopnost poškodit zájmy a hodnoty chráněné státem. Závažnost hrozby se určí dle povahy hodnoty a toho, jak si určité hodnoty ceníme. Synonymum termínu ohrožení je termín hrozba. (Zeman, 2002)

Pomocí analýzy bezpečnostního prostředí, lze pro Českou republiku identifikovat dané hrozby pro její bezpečnost. Česká republika, která je aktivním členem mezinárodních organizací, zahrnuje bezpečnostní hrozby, které navíc nemusí mít dopad na ni samotnou, ale mají schopnost ohrozit i její spojence. Nejvýznamnější bezpečnostní hrozby jsou terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, mezinárodní migrace a organizovaný zločin. Profil stávajících

bezpečnostních hrozeb a trendů si žádá široký přístup k bezpečnosti, který kombinuje nevojenské i vojenské nástroje. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015)

Při sumarizaci bezpečnostních hrozeb pro Českou republiku rozlišujeme:

- oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti
- nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a okolí
- terorismus
- šíření zbraní hromadného ničení
- kybernetické útoky
- negativní aspekty mezinárodní migrace
- extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí
- organizovaný zločin (hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi, drogová kriminalita)
- ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury
- přerušování dodávek strategických surovin nebo energie
- pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události

(Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015)

Důležitost hrozby a její závažnost je úměrná povaze hodnoty a jak si této hodnoty vážíme. (Zeman, 2002)

1.3 Základní legislativní úprava pro zajišťování bezpečnosti

Základní funkce státu je primárně jeho bezpečnost a zároveň jeho obranyschopnost, tímto si tak zajišťuje trvání a suverenitu, díky níž občané mohou užívat svá práva a svobody. Pro bezpečnost České republiky jsou základní následující legislativní úpravy:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.)

- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky
- Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky
- Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny
- Zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky
- Zákon č. 310/1999 Sb., o pobytu ozbrojených sil jiných států na území České republiky
- Zákon č. 320/2015 Sb., o hasičském záchranném sboru
- Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy
- Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

1.4 Národní bezpečnost

Význam pojmu národní bezpečnost je spojení těchto dvou slov „národní“ a „bezpečnost“ a poukazuje tak na národ, jako na společenství lidí spjatých společnou řečí, územím, hospodářstvím, psychickým složením a kulturou.

Je to stav, kdy objektu (národnostnímu státu jako celku nebo jeho podstatným atributům) nehrozí závažné ohrožení svrchovanosti, územní celistvosti, základům politického uspořádání, vnitřního pořádku a bezpečnosti, životů a zdraví občanů, majetkových hodnot a životního prostředí. Objekt by měl zvládnout a být ochoten potencionální hrozby rozpoznat a v maximální možné míře jim zamezovat a také je eliminovat.

Úroveň zajišťování bezpečnosti České republiky je zřetelně závislá na efektivní činnosti celého složitého systému subjektů, které se týkají bezpečnosti České republiky. Z praxe národní bezpečnost České republiky (např. rozsáhlé záplavy na Moravě i v Čechách, zatopení metra)

i mezinárodní zkušenosti (např. katastrofální záplavy v USA v roce 2005) poukazují na to, že velká míra materiálních a fyzických škod a ztrát mohla či může být do jisté míry eliminována pomocí včasného vyhlášení patřičného krizového stavu a následně rychlým spuštěním činnosti celého systému náležitých subjektů. (Balabán, 2010)

1.5 Mezinárodní spolupráce

Česká republika je považována za aktivně se podílející na činnostech nejdůležitějších mezinárodních organizací. Spoluúčastní se na vytváření zásadních politik těchto organizací, kde její zástupci působí po celém světě v mezinárodních civilních misích. Pomocí takovýchto aktivit u mezinárodních organizací a mezinárodních bezpečnostních struktur znamená pro stát projevem pochopení významu globální bezpečnostní situace a přijetí společné odpovědnosti za udržení její stability. (Souček, 2009)

Za základní pilíř pro Českou republiku v oblasti obranné politiky je považováno členství v NATO a zároveň také zapojení do Evropské bezpečnostní a obranné politiky EU. Další významnou aktivitou České republiky je rozkvět vztahů se sousedními zeměmi, součinnost se zeměmi Středomoří a kontaktů se zeměmi Středního východu.

Česká republika naplňuje své zájmy tím, že její ozbrojené síly působí v mnohonárodních operacích NATO či EU. Tímto posiluje bezpečnost euroatlantického prostoru a zároveň tak solidaritu a soudružnost vůči EU a NATO. Posiluje tím tak kolektivní obranu, společnou bezpečnost, solidaritu a vzájemnou pomoc garantované členstvím EU a NATO pro možný vznik hrozby. (Ministerstvo obrany České republiky, 2011)

EU (European Union, Evropská unie)

Jde o politickou a ekonomickou unii, která se skládá z 28 evropských států. Počátky Evropské unie sahají k roku 1993, kdy byla na základě Smlouvy o Evropskou unii, jinak známá také jako Maastrichtská dohoda, zřízena. Její vznik je považován za zárodek politické integrace a nástrojem spolupráce v některých oblastech. Později byla původní smlouva nahrazena novou smlouvou, kterou byla Lisabonská smlouva, díky níž získala právní subjektivitu a nadstátnost. (Juříček a Ružňák, 2014)

Hlavní cíle jsou zabezpečit společné hodnoty, základní zájmy a nezávislost Unie, posilování její bezpečnosti s principy Charty OSN společně s principy helsinského Závěrečného aktu a cíli

Pražské charty, podpora mezinárodní spolupráce, rozvoj a utužování demokracie a právního státu a respektování lidských práv a základních svobod. (Zeman, 2002)

Oficiální přihlášku do EU podala Česká republika v roce 1996. Vstup České republiky do EU bylo 1. května 2004. Smlouva byla podepsána bývalým prezidentem Václavem Klausem s ministerským předsedou Vladimírem Špidlou.

NATO (North Atlantic Treaty Organization, Severoatlantická aliance)

Počátky NATO se pojí s Washingtonskou smlouvou z dubna roku 1949, kdy ke vzniku NATO přispělo svým podpisem deset evropských států, Spojené státy americké a Kanada. Jde o systém, který je založený na partnerství. V současné době je v Severoatlantické alianci celkem 29 členských států. Posledním přijatým členem byla Černá Hora v roce 2017.

Spolupráce se Severoatlantickou aliancí v oboru civilní (nevojenské) spolupráce probíhá především v rámci tzv. civilního nouzového plánování. Civilní nouzové plánování je zaměřeno na podporu a ochranu obyvatelstva, zajištění kontinuity fungování veřejné správy během krize a náznaku nepřátelství a v poslední řadě maximální a efektivní využití společně s ochranou národních civilních zdrojů společně s kritickou infrastrukturou. (Souček, 2009)

K Severoatlantické alianci se přidala v březnu roku 1999 také Česká republika. Vojáci Armády České republiky se účastní operací Resolute support Mission v Afghánistánu a KFOR (z anglického Kosovo Force) v Kosovu.

1.6 Koncepty a sektory bezpečnosti

Konceptem rozumíme představě či myšlence, které přisuzujeme konkrétní význam, jenž se však může postupně měnit. Koncept má schopnost pomáhat objasňovat, klasifikovat a celkově spořádat myšlenky.

V oblasti bezpečnosti se koncept dělí na dva přístupy ke konceptualizaci bezpečnosti. První je přístup, který je založen na třech tradicích mezinárodních vztahů. Jednou z nejpodstatnějších dělících linií mezi těmito tradicemi je (ne)uznání existence mezinárodní společnosti. Druhým přístupem ke konceptualizaci bezpečnosti převažuje v rámci oboru mezinárodních vztahů od 90. let minulého století. Jedná se o mladší a novější přístup a souvisí s tzv. Kodaňskou školou. (Waisová, 2005)

1.6.1 Koncept založený na tradicích

- **Realistická tradice**, jinými slovy také machiavelistická, tvrdí, že mezinárodní vztahy jsou ve stavu války. Zastává názor, že zájmy jednoho státu automaticky vylučuje zájmy ostatních států. U této tradice je používán **koncept státocentrické bezpečnosti**, který vychází z toho, že středem je sledování bezpečnosti vlastního státu a ostatní státy jsou zdrojem možných hrozeb.
- **Racionalistická tradice**, jinak řečeno grotiovská, bere v potaz existenci mezinárodní společnosti. Hlavními prvky jsou suverénní státy, které sledují mocenské státy a vytvářejí mezi sebou instituce, normy, diplomacii a pravidla. Využívá **mezikoncept bezpečnosti**, který vychází ze vztahů mezi státy, kde tyto vztahy mohou být zdrojem konfliktů či spolupráce.
- **Revoluční tradice**, jinak známá také jako kantovská, stojí za výrokem, že sociální vazby jsou podstatou mezinárodních vztahů. Tyto vztahy spojují občany států. Jedinci a lidská společenství jsou zde hlavními aktéry. Tato tradice má základ **konceptu individuální a globální bezpečnosti**. Individuální bezpečnost je spjata s bezpečností lidského jedince a globální bezpečnost s bezpečností světové společnosti.

(Waisová, 2004)

1.6.2 Koncept kodaňské školy

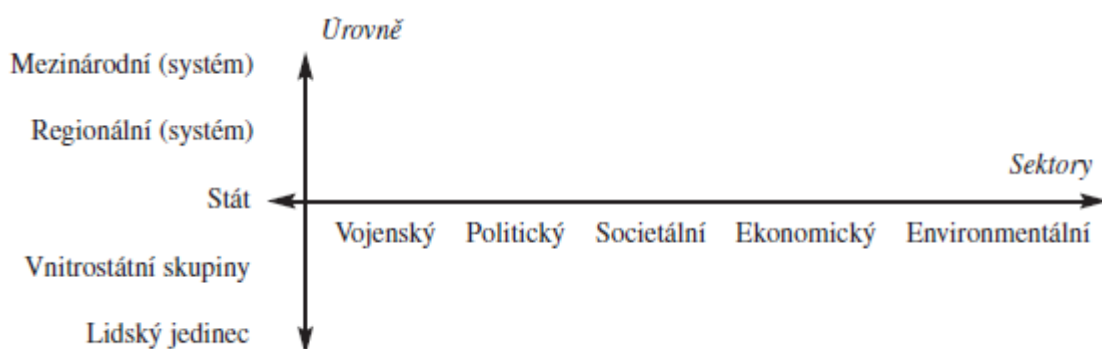
Problematika mezinárodních vztahů se zabývá také konceptem tzv. kodaňské školy. Barry Buzan, který byl výzkumný pracovník Kodaňského institutu pro výzkum míru, dnes je to profesor na Westminsterské univerzitě, vstoupil do bezpečnosti analýzy na začátku 80. let minulého století. Během jednoho desetiletí dokázal ovlivnit bezpečnostní analýzu tak jako žádnému jinému tvůrci. Jeho přístup ke konceptu národní bezpečnosti se jasně mění v první polovině 90. let.

Jedná se o model z roku 1997, který je založen na kombinaci různorodých otázek Davida Baldwina. A zároveň prolínají horizontální osu Barryho Buzana. Tímto vzniknul koncept Kodaňské školy, který zobrazuje ucelený rámec pro snazší identifikaci objektů a zdrojů hrozeb.

Koncept bezpečnosti se kodaňská skupina pohybuje po dvou osách – vertikální (osa referenčních objektů) a horizontální (osa zdrojů hrozeb, tzv. sektorů).

Vertikální osa formuluje kvalitativní proměnu v oblasti referenčních objektů. Těmito objekty mohou být nejrůznější entity: jedinec (někteří – jednotlivec, rodina; většina – národ, kmen; všichni – lidstvo), státy (některé – region, většina; všechny státy) a mezinárodní systém.

Horizontální rovina znázorňuje kvantitativní odlišnost zdrojů hrozeb a nejistoty. Kodaňská škola tyto hrozby třídí do pěti sektorů – vojenského, politického, sociálně-kulturního, ekonomického a environmentálního. Při seskupení úrovní a sektorů nám poskytuje celistvý přehled o referenčních objektech i o zdrojích ohrožení. (Waisová, 2004)

Obrázek 1: Model konceptu kodaňské školy

Zdroj: Šárka Waisová: Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti, 2004

Na podrobnější analýzu mají dopomoci dané konceptualizační otázky:

1) Čí bezpečnost?

Zaměřuje se na objekt bezpečnosti. Tyto objekty jsou nanášeny na vertikální osu. Tímto je zachycena jejich kvalitativní proměna. Na základě této otázky je koncipována vertikální osa referenčních objektů, která vyjadřuje jejich kvalitativní rozdíly.

Za nejdůležitější referenční objekt je považován stát. Za zajímavost se dá považovat vztah mezi státní a substátní hladinou. Je myšleno na to, že jedinec jako takový není natolik silný, aby ohrozil existenci státu, ale naopak stát může ohrozit jedince nebo také celé obyvatelstvo. (Juříček a Rožňák, 2014)

Těmito referenčními objekty jsou:

- **Mezinárodní systém** – OSN, globální ekonomický systém a planetární ekosystém
- **Regionální systém** – NATO, EU, OECD, Africká unie
- **Stát (jednotky)** – státy, nadnárodní korporace
- **Vnitrostátní skupiny** – méně početné organizované skupiny jednotlivců, které působí v rámci jednotek (regiony, zájmové a lobbistické skupiny, politické strany)
- **Lidský jedinec** – jedná se o zajištění nezadatelných práv a svobod jedinců i toho nejzákladnějšího práva

(Balabán, 2010)

2) **Bezpečnost jakých hodnot?**

Soustředí se na jednotlivce a sociální skupiny, které mají různé hodnoty. Těmi může být např. blahobyt, fyzická existence nebo poškozené životní prostředí. Tato otázka ale není v následujícím modelu zachycena. (Juříček a Rožňák, 2014)

3) **Bezpečnost před čím?**

Je zaměřena na hledání zdroje hrozeb. Zde se dělí na pět sektorů: vojenský, politický, sociální, ekonomický a environmentální. Na horizontální ose se nachází právě tyto sektory. Tímto je pak zachycena diferenciací původu jednotlivých hrozeb. Ukazuje se, že například bezpečnost státu nelze omezit jen na vojensko-politickou bezpečnost. Stát, jakožto hlavní referenční objekt, může být vystaven i hrozbám vycházejícím z jiných sektorů, stejně tak to platí i u ostatních jednotek. (Juříček a Rožňák, 2014)

4) **Kolik bezpečností?**

Vychází z teze, že referenční objekt může používat pouze daný úsek bezpečnosti, nemůže být tedy zcela bezpečný. To je důvod, proč na bezpečnost tedy není možné nahlížet z krajních poloh.

Někteří autoři (např. Buzan či Baldwin) prohlašují tento koncept bezpečnosti za nevyvinutý či za nepřiliš rozvinutý a zanedbatelný. Koncept může být pokládán za zanedbatelný jak v oblasti teoretického vymezení (tj. jak vůbec konceptualizovat bezpečnost, jaké jsou základní proměnné konceptu bezpečnosti a co je to bezpečnost), tak i v oblasti zpracování konkrétních proměnných (tj. jak se proměnné změní, popřípadě jak se mění (ne)bezpečnost v závislosti na proměnných). (Waisová, 2004)

Při shrnutí tohoto konceptu lze říci, že je však všeobecně přijímán, ovšem do praxe je jeho naplňování zcela obtížné. Prvky, které zabezpečují vnitřní a vnější bezpečnost zůstávají z praktických příčin separovány, ale i přes to je snaha jejich činnost koordinovat. Snaha o koordinaci probíhá jak na národní, tak i na nadnárodní rovině. Lze uvést na příkladu v úvaze o jiných konceptech, jako třeba pominutí, že ani mezinárodní organizace není zcela v bezpečí, jestliže se nachází její člen v ohrožení. Sektory bezpečnosti od sebe nejsou izolovány. Především nevojenské sektory bezpečnosti jsou vzájemně propojeny a proces globalizace jejich neoddělitelnost ještě více posiluje. Sama Kodaňská škola se průběžně snaží zachytit rozšiřování konceptu bezpečnosti v dnešním světě. (Balabán, 2007)

Mnoha dalších autorů využívá pro svoji práci právě toto schéma, často úžeji specializovanými na některou z případných rovin.

1.7 Bezpečnostní strategie České republiky

V anglickém jazyce je to The Security Strategy of the Czech Republic a ve francouzském jazyce se překládá jako Stratégie de sécurité nationale de la République tchèque.

Je považována za jeden ze základních dokumentů bezpečnostní politiky České republiky. Na tento dokument navazují další strategie a cíle státu. Dokument je zpracováván ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky a Parlamentu České republiky. Na tvorbě se podílela také bezpečnostní komunita České republiky – zástupce státní i nestátní sféry. Cílem je najít nadstranické přístupy k otázkám bezpečnosti. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015)

Aktuální strategie, která je nyní v platnosti, byla vydána v roce 2015, která nahrazuje její předchůdkyni, vydanou v roce 2011. Popisuje proměny bezpečnostního prostředí včetně hrozeb v euroatlantickém prostoru. Cílem je zaopatřit systémový a koordinovaný obraz prosazování bezpečnostních zájmů České republiky. Snaží se také přispět k efektivnímu využívání národních nástrojů a poskytovat vodítko pro vhodnou alokaci zdrojů v oblasti bezpečnostní

a obranné politice. Bezpečnostní strategie České republiky znázorňuje základní hodnoty, zájmy, přístupy, ambice a nástroje České republiky při zajišťování bezpečnosti. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015)

V jejím obsahu se nachází úvod, východiska bezpečnostní politiky, bezpečnostní zájmy České republiky, bezpečnostní prostředí a strategie prosazování bezpečnostních zájmů České republiky. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015)

Struktura bezpečnostních dokumentů se časem postupně vyvíjí a není tak pevně stanovena. Všechny dosavadní bezpečnostní strategie jsou považovány za základní dokumenty bezpečnostní politiky státu. (Balabán, 2010)

1.8 Bezpečnostní systém České republiky

K zajištění bezpečnostních zájmů pro Českou republiku si stát vytváří a rozvíjí komplexní hierarchicky uspořádaný bezpečnostní systém. Primární funkcí bezpečnostního systému České republiky je řízení a koordinace činnosti dílčích složek odpovědných za zajišťování bezpečnostních zájmů České republiky. Toto zajišťování bezpečnosti pro stát nemůže být jen věcí složek, ale svým podílem k němu také přispívají státní orgány, orgány územní samosprávy, právnické a fyzické osoby. Složení bezpečnostního systému představuje prezidenta republiky, Parlament České republiky, vládu, Bezpečnostní radu státu a její pracovní orgány, ústřední správní úřady, krajské a obecní úřady, ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, zpravodajské služby, záchranné sbory, záchranné služby a havarijní služby. Vláda jako vrcholný orgán výkonné moci má zodpovědnost za zajišťování a bezpečnosti státu a funkčnosti bezpečnostního systému České republiky. Funkční bezpečnostní systém je nejen nástroj pro účinné zvládnutí krizových situací, ale zajišťuje také prevenci na případné krizové situace a jejich včasnou identifikaci a varování. Bezpečnostní systém musí nepřetržitě reagovat na měnící se podmínky a změny v bezpečnostním prostředí a na vzniklé nové hrozby. To je jeden z důvodů, proč je bezpečnostní systém České republiky vnímán za otevřený systém, který se dynamicky rozvíjí. (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015)

Složky bezpečnostního systému:

- **Složky institucionální ústřední** – prezident, Parlament, vláda, ministerstva a ústřední správní úřady
- **Složky institucionální územní** – orgány krajů, obcí s rozšířenou působností a obcí
- **Složky výkonné** - ozbrojené síly (armáda, Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž), ozbrojené bezpečnostní sbory záchranné sbory, zpravodajské služby, záchranné sbory, záchranné a havarijní služby

2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Vězeňská služba je součástí státní správy a jde o ozbrojený bezpečnostní sbor.

Zřizuje ji a také zrušuje ministr spravedlnosti a její správa je v rukách Vězeňské služby České republiky, kterou řídí generální ředitel. Generální ředitel taktéž svým nařízením stanoví profilaci jednotlivých věznic, která může v čase přetvářet svůj profil. (Motejl a kolektiv, 2010)

Vězeňská služba České republiky zajišťuje výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody a zároveň tak i ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů

Spadá pod ministerstvo spravedlnosti a řídí ji generální ředitel. Člení se do tří skupin: vězeňská stráž, justiční stráž a správní služba. (Mařádek, 2005)

Vězeňská služba slouží zejména k prosazování zákona a dohlíží a hlídá tak občany, kteří spáchají trestní čin nebo jsou podezřelí. Právě to je jedním z podmětů, aby lidé nepáchali trestné činy nebo alespoň tyto činy eliminovat do jisté míry, je uvědomění toho, že následuje trest.

Koncept vězeňství se řídí myšlenkou, že pokud se pro jistý zločin nalezne adekvátní trest, bude to pro jedince taková nevýhoda, že pouhé myšlení na ni jedince zbaví zároveň myšlenka na zločin. (Foucault, 2000)

Hlavním smyslem zřízení Vězeňské služby je to, aby se jedinec, který se dopustil zločinu závažného rázu, poučil ze svých chyb a aby byl převychován a nebyl tak hrozbou pro společnost.

Byla zřízena s účinností od 1. 1. 1993 a to zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážích České republiky. Vznikla transformací dosavadního Sboru nápravné výchovy, který nahradila.

Sídla vězeňské služby najdeme v ulici Soudní v Praze 4. Vězeňská služba měla v roce 2017 10 934 zaměstnanců.

2.1 Historie

Během počátku právní kultury měla dominantní místo oběť či blízcí oběti, kteří měli právo provést pomstu oko za oko zub za zub. S postupem času se tato role přesunula na vládnoucí kastu a panovník rozhodl o trestu. Ve středověku se k trestným činům přihlíželo z náboženského hlediska – tedy kdo nesdílel náboženské hodnoty, byl potrestán. V této době byl mentálně postižený člověk považován za zločince. (Vlček, 2004)

Přelom 18. a 19. století se místo fyzických trestů postupně přecházelo k vězení. V 17. a 18. století byli zločinci izolovaně umístováni v obecních domech. Jednalo se o obecní domy v podobě chudobince, starobince, nemocnice či ústavy. Cílem bylo izolovat a umravňovat tehdejší společnost.

Na našem území vězeňská služba jako taková sahá až k 19. století. Do té doby bylo vše v rukou soukromých osob, převážně šlechty. V roce 1823 se v Praze uskutečňovala první stání – Svatováclavská trestnice, kde se začali zločinci rozlišovat ve smyslu, zda jde o muže, ženu, mladistvého či narušenou osobu.

V půlce 19. století začalo docházet u vězeňské služby k zestátnění a umístění pod ministerstvo spravedlnosti. Už v této době se věznice dělily na věznice okresních soudů, věznice Sborových soudů a trestnice. Do prvního typu věznice se řadili zločinci s přestupky a přečiny, pokud byl však trest menší jak jeden rok, byla zvolena věznice Sborových soudů a pokud se jednalo o vážnější trest, zvolila se trestnice. Dalším a posledním typem byla věznice pro ženy. Teprve až v roce 1889 vznikli první věznice pro mladistvé.

Později v roce 1918 bylo zřízeno 7 trestnic, pro mladistvé pak Komenského ústav v Košicích, 36 věznic Sborových soudů a 388 věznic soudů okresních. Tím že se jednalo nemoderní, přeplněné a také ve špatném stavu věznice, tak zdaleka neposkytovaly tehdejší potřeby pro všechny.

S postupem času se ale situace začala měnit k lepšímu díky snížení kriminality a změnou právních předpisů.

Když padl totalitní režim na Českém území, situace se začala rapidně měnit. Začali se udělovat amnestie za trestné činy proti republice a bylo tak propuštěno 52 vězňů. Dne 1. 1. 1990 udělil nový prezident Václav Havel amnestii z 22 000 vězňů na pouhých 16 000.

Důraz začíná být kladen na psychickou stránku odsouzených. Společně s tímto souvisí i zrušení trestu smrti, který byl v roce 1991 výslovně zakázán ústavou. Věznice by měly mít zejména výchovný charakter.

Vznik Vězeňské služby České, který připadá na 1. 1. 1993 a společně tak s ní zároveň zanikl Sbor nápravné výchovy. Dle zákona, který nabyl účinnost k 1. 10. 2017, rozlišujeme dva typy věznic – věznice s ostrahou a věznice se zvýšenou ostrahou.

2.2 Typy věznic

S účinností od 1. října 2017 byl v lednu 2017 přijat zákon č. 58/2017 Sb., kde došlo ke změně trestního zákoníku a zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.

Podle způsobu vnějšího členění, zajištění bezpečnosti a režimu výkonu trestu jsou věznice dvou typů:

- Věznice s ostrahou
 - s nízkým stupněm zabezpečení
 - se středním stupněm zabezpečení
 - s vysokým stupněm zabezpečení
- Věznice se zvýšenou ostrahou

Do věznice se zvýšenou ostrahou se zařazují pachatelé s výjimečným trestem, členové organizovaných zločineckých skupin, pachatelé s minimálně osmiletým trestem za zvlášť závažný zločin nebo lidé odsouzení za úmyslný trestný čin, kteří utekli z vazby či z výkonu trestu. Pro ostatní odsouzené je určena věznice s ostrahou.

V praxi to znamená, že věznice s ostrahou se dále dělí do třech stupňů podle střežení. O rozmístění pachatelů do těchto stupňů nerozhoduje soud, ale je v kompetenci vězeňské služby. To probíhá tak, že vězeňská služba za pomoci výstupů z počítačového systému SARPO (Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených) rozhodne o zařazení pachatele do jednotlivých stupňů. Následně průběh vyhodnocuje ještě poradní sbor a ředitel věznice. Je to z toho důvodu, že Vězeňská služba je toho názoru, že to dokáže lépe než soud a že je tak zároveň soudům odlehčena administrativní práce. Poté soudy dále rozhodují jen o přeřazení mezi věznicí s ostrahou a se zvýšenou ostrahou.

Do vazební věznice pro výkon trestu odnětí svobody se umisťují obvinění a odsouzení. Je možnost, že trest bude dotyčný vykonávat mimo vazební věznici a to ve zvláštní oddělené věznici. (Motejl a kolektiv, 2010)

Jiným typem věznice je věznice pro mladistvé. Hlavní věznice pro mladistvé se nachází v Brně a jsou do ní umisťováni mladiství obvinění, kteří jsou nejčastěji obžalováni z trestných činů krádeže, loupežného přepadení, výtržnictví, ale i např. vraždy. Do této skupiny mladistvých se zařazují osoby po dosažení 15ti let a těsně před 18. narozeninami. Umisťují se

zpravidla do cel, ve vyčleněných částech věznice na samostatné oddělení. V pojmech nacházíme trestné činy, ale u mladistvých se tomuto pojmu říká provinění. Mladistvým je uděleno opatření, které má být výchovné, ochranné a trestné. K výchovnému opatření se řadí například napomenutí, nutnost docházet k probačnímu zaměstnanci či podstoupit výchovné a vzdělávací programy. Programy pro ně určené jsou zaměřeny na prevenci kriminality a rozvoj osobnosti. Hlavní a to nejdůležitější činností je s takovouto zájmovou skupinou techniky sebezpoznání, sebehodnocení, obvinění jsou vedeni k vyjasnění si životních cílů a hodnot. K ochrannému prostředí se řadí ochranná výchova, která má zajistit to, aby nevyrostali v nepřijatelných podmínkách, a zároveň na nějakou dobu se dotyčný přestěhuje do diagnostického ústavu nebo výchovného ústavu. Trestným opatřením můžou být obecně prospěšné práce, peněžité opatření nebo odnětí svobody. Důležité je, aby se u nich optimalizoval vztah a přístup k osobě jako k sobě samému a pravidelné cvičení v komunikačních dovednostech.

2.3 Věznice, vazební věznice a detenční ústavy na území České republiky

V České republice se se věznice dělí na vazební věznice a věznice. Ve vazební věznici je držena osoba, která je obviněná a teprve čeká na vynesení rozsudku. Oproti tomu ve věznici jsou už již osoby, které vykonávají svůj trest, kterému se jinak také říká trest odnětí svobody.

Detenční ústav je zařízení, které se ukládá osobě, která se dopustila zločinu a vzhledem k charakteru a závažnosti její poruchy se nelze domnívat, že by uložením ochranného trestu léčení bylo splněno dostatečné ochrany společnosti. Je určena pro osoby, které jsou označeny za mimořádně nebezpečné – nebezpeční agresoři, psychopatičtí recidivisté a sexuální devianti. (Šámal, 2014)

Následující seznam znázorňuje společně s mapou vazební věznice, věznice a detenční ústavy, které se nacházejí na území České republiky. Ačkoli by mělo jít ve věznicích o stejná pravidla díky zákonu, jsou zde rozdíly mezi výkonem trestu v jednotlivých věznicích. Z většiny to v praxi chodí tak, že věznice s mírnějším režimem má ve skutečnosti o mnohem více přísnější režim, než v jiné věznici s oficiálně přísnějším režimem. Ale při shrnutí je značné, že při pobytu ve věznici se nejedná o jakýsi ráj na zemi.

Seznam vazebních věznic, věznic a detenčních ústavů:

- Věznice Bělušice
- Vazební věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno
- Věznice Břeclav
- Vazební věznice České Budějovice
- Věznice Heřmanice
- Věznice Horní Slavkov
- Vazební věznice Hradec Králové
- Věznice Jiřice
- Věznice Karviná
- Věznice Kuřim
- Věznice Kynšperk nad Ohří
- Vazební věznice Liberec
- Vazební věznice Litoměřice
- Věznice Mírov
- Věznice Nové Sedlo
- Věznice Odolov
- Vazební věznice Olomouc
- Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava
- Věznice Oráčov
- Vazební věznice Ostrava
- Věznice Ostrov
- Věznice Pardubice
- Věznice Plzeň
- Vazební věznice Praha-Pankrác
- Vazební věznice Praha-Ruzyně
- Věznice Příbram
- Věznice Rapotice
- Věznice Rýnovice
- Věznice Stráž pod Ralskem
- Věznice Světlá nad Sázavou
- Vazební věznice Teplice
- Věznice Valdice
- Věznice Vinařice
- Věznice Všehrady
- Věznice Znojmo

(Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2017)

Obrázek 2: Mapa organizačních jednotek - věznice, vazební věznice a detenční ústavy v České republice

Zdroj: převzato ze Statistické ročenky Vězeňské služby ČR 2017

2.4 Financování vězeňství

V § 4a odst. 1 zákon České národní rady č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky se uvádí výrok, který tvrdí, že ministerstvo během výkonu státní správy poskytuje Vězeňské službě podmínky k řádnému výkonu její činnosti především tím, že stanoví Vězeňské službě prostředky státního rozpočtu v rámci rozpočtu kapitoly ministerstva.

Dále Vězeňská služba může provozovat hospodářskou činnost mimo svoji hlavní, díky které byla zřízena, s předpokladem že plní své úkoly dané zákonem.

V roce 2017 byly Vězeňské službě ČR stanoveny závazné ukazatele rozpočtových příjmů a to celkem 1 163 838,10 tis. Kč. V ten samý rok byly také stanoveny závazné ukazatele rozpočtových výdajů, které činily 9 581 418,12 tis. Kč. Za rok 2017 byl průměrný denní výdaj na 1 vězně za organizační jednotku 998 Kč, které zahrnují výdaje na platy, pojistné, ostatní věcné výdaje atd. Pokud jde o průměrný denní výdaj za celou Vězeňskou službu, na 1 vězně spadá částka až na 1 187 Kč. (Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2017)

Největšími výdaji jsou pro Vězeňskou službu mzdy občanským zaměstnancům a příslušníkům Vězeňskou službu České republiky. Další výdaje slouží na investiční opravy a energie.

Nyní je pro Vězeňskou službu České republiky velkým otazníkem to, že se jedná o plátce DPH, dále že nemá dostatek pracovní síly, také že s vývojem času trpí i náklady na energii a potraviny, dále je tu problém přeplněnosti věznic a zároveň jejich současný stav a technické zázemí, které není dostačující.

Finanční zdroje ze státního rozpočtu

Pokud se jedná o financování ze státního rozpočtu, tak to pochází především z veřejných financí. A to za pomoci organizací, které mají formu organizačních složek státu. Dále je financována prostřednictvím podkapitoly kapitoly státního rozpočtu č. 336, kde je správcem ministerstvo spravedlnosti. O rozpočtu zdrojů ze státního rozpočtu Vězeňské služby rozhoduje v přední řadě generální ředitelství Vězeňské služby. Do státního rozpočtu se pak nazpět vrací nevyčerpané mzdové prostředky.

Finanční zdroje z hospodářské činnosti

Tyto finanční zdroje jsou v souladu s novelou zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky ve znění pozdějších předpisů a v souladu s Vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 93/2001, o hospodářské činnosti Vězeňské služby České republiky provozuje hospodářskou činnost prostřednictvím středisek hospodářské činnosti Vězeňské služby. Význam pojmu hospodářská činnost se rozumí zajištění pracovním příležitostmi pro vězněné osoby. Význam pojmu zisk jako mimorozpočtové zdroje je minimální, protože z hlediska velkého množství se jedná o minimální výši prostředků.

2.5 Průběh přijetí do vazby

Pokud jedinec spáchá trestný čin, musí být zákonitě potrestán. Trestným činem se rozumí protiprávní čin, který je nebezpečný pro společnost a který je dle trestního zákona trestný a zároveň tento čin vykazuje určité znaky vyplývající z tohoto zákona. Aby byl takový čin označován za trestný, musí splňovat dvě podmínky. V první řadě jde o materiální podmínku,

kteřá znamená, že je daný čin nebezpečný pro společnost. Jde o specifické znaky, které tvoří tzv. skutkovou podstatu trestného činu a kterým je objekt trestného činu (chráněná právní hodnota), objektivní stránka (jednání atd.), pachatel (subjekt) a subjektivní stránka (zda jde o úmysl či nedbalost). V druhé řadě jde o podmínku formální, kde jde o formální popis jistých znaků. Tyto znaky říkají, jak je pachatel společensky škodlivý. (Šámal, 2014)

Přijem obviněných do výkonu vazby musí být nepřetržitý. Na písemný příkaz, který vydá soud, je obviněný přijat do výkonu vazby. Příkaz musí obsahovat údaje potřebné k rozhodnutí, kam umístit obviněného. Příkaz by měl obsahovat také jaký je důvod společně s opatřením ke kontrole korespondence, režimu návštěv, musí zde být uvedeno rodné číslo, jméno, atd. Společně s příkazem musí být doloženo rozhodnutí o vzetí do vazby. Během přijetí do vazby je nutno zkontrolovat totožnost, a to s ohledem na všechny dostupné doklady, aby byla možnost vyloučení záměny s jinou možnou osobou. Pokud pachatel u sebe nemá doklady totožnosti, je možnost, aby správa věznice požádala policejní orgán, který obviněného do věznice převedl, aby ihned zjistil jeho totožnost. Výsledek zjištění následně sdělí správě věznice. Vězeňská služba České republiky není povinna informovat obviněnou osobu o obsahu evidence a během zpracování jejích osobních údajů k evidenci potřebné a zároveň ani nepotřebuje souhlas této osoby. Osoba musí být seznámena se svými právy a povinnostmi a s vnitřním řádem věznice. Pokud je přijat do vazby cizinec, je nutné rovněž poučení o jeho právu a možnosti obracet se na diplomatickou misi a konzulární úřad státu, jehož je občanem. Po přijetí obviněného se provádí vstupní lékařská prohlídka, která slouží k účelu prevence. Dále se provádí hygienická a protiepidemická opatření. Pokud se u obviněného ukáže jakékoli podezření během prohlídky, je nutno ho umístit do izolační cely nebo do cely v příslušném nemocničním zařízení vězeňské služby. U nemocných obviněných se postupuje tak, že jsou umístěni do zvláštních k tomu účelu zařazených cel. Tyto lékařské prohlídky jsou doporučeny ihned v den přijetí obviněného do vazby. Co nejrychlejším způsobem je zároveň také stanovena příslušná úroveň ostrahy vztahující se na jednotlivé vězně. Musí být taktéž stanoveno bezpečnostní riziko, které vězeň představuje pro ostatní vězněné osoby, vězeňský personál nebo další osoby pracující ve věznici nebo pro návštěvníky věznice a popřípadě pro vězněného v rámci pravděpodobnosti sebepoškození. (Motejl a kolektiv, 2010)

2.6 Vzdelávání vězňených osob

Právo na vzdělání v České republice je ústavně zakotveno v čl. 33 Listiny základních práv a svobod, kde je ale lehce poupraveno s ohledem na podmínky ve věznicích. Věznice nabízí odsouzeným možnosti formálního vzdělání i po ukončení povinné školní docházky, kterým je vzdělávání v daném oboru ukončené výučním listem, vysvědčením, osvědčením nebo potvrzením. (Motejl a kolektiv, 2010)

Záměrem vzdělávacích aktivit určené pro vězně je posilovat jejich zájem o vzdělání a zároveň sebe rozvíjení a sebezdokonalování se. Dalším záměrem je prevence kriminality, která je zaměřená na zprostředkování nových náhledů na nesprávné postoje a chování v rámci některých aktivit a také prevence asociálního chování zaměřená na posilování morálního uvědomění.

Vězňům je tak umožněno velmi kvalitní vzdělání. Například ve Valdicích (jedné z nejvíce střežených věznic), kde se nachází zločinci nejtěžšího kalibru, se mohou vyučit obráběčem kovů, brusičem skla, vazačem knih, mohou se také učit cizím jazykům nebo také pracovat s počítači. Tímto jim jsou vytvářeny vhodné podmínky s důvěrou, že takovouto nově získanou kvalifikaci uplatní po odpykání si svého trestu v civilním životě. (Otakar, 2015)

Nabídka všeobecného vzdělání vedená odbornými zaměstnanci je závislá na jejich odbornosti, možnostech a dalších odborných znalostech. Jedny z nejčastěji nabízené vzdělávací aktivity zaměstnanců se řadí výuka cizích jazyků, hodiny právního vědomí a všeobecného přehledu. Cílem je pomáhat odsouzeným před skončením výkonu trestu při vytváření příznivých podmínek pro soběstačný způsob života a minimalizovat rizika opětovného páchaní trestné činnosti. (Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2017)

2.7 Zaměstnávání vězňených osob

Jedna z hlavních priorit Vězeňské služby je zaměstnávání vězňů. Jde zároveň také o jeden z nejnepohodnějších úkolů při řešení problematiky vězeňství. Podmínky pro zaměstnávání odsouzených věznic zprostředkuje buď v rámci vlastní podnikatelské činnosti nebo na smluvní základně s jinými podnikatelskými subjekty či organizací. Zaměstnanost odsouzeným umožňuje splácet jejich finanční závazky a snižovat tak jejich zadlužení. Je to velké pozitivum pro vyplnění času smysluplnou činností. Je zároveň důležité vězňeným osobám udržet tak pracovní návyky důležité pro život po propuštění na svobodu, kdy při vhodném pracovním

zařazení může přinést utužení či dokonce i zvýšení jejich dosavadní pracovní kvalifikace. (Motejl a kolektiv, 2010)

Dle Statistické ročenky 2017 je nyní prioritou Vězeňské služby pokračovat v rozvoji zaměstnávání vězňených osob u cizích subjektů. Cílem Vězeňské služby je vybudování nových výrobních hal, které povede k větší zaměstnanosti uvnitř věznic a bude tak minimalizováno riziko ze strany odsouzených. (Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2017)

Povinnost pracovat se ale netýká odsouzeného, kterému je nad 65 let, je plně invalidní, jeho zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení, dočasně práce neschopného nebo vyplývá ze situace, že nastává překážka, která jeho pracovní povinnost vylučuje. Vězeňská služba České republiky má povinnost v rámci pracovního zařazení zajistit, aby charakter a druh výkonu práce, kterou odsouzenému věznice poskytne, souhlasily s jeho zdravotním stavem, pracovním schopnostem a dovednostem. Odsouzenému náleží příslušná finanční odměna podle vykonané práce. Vláda svým nařízením stanoví výši této odměny. (Motejl a kolektiv, 2010)

2.8 Volnočasové aktivity vězňených osob

Jedná se takové aktivity, které mají za účel vyplnit volný čas odsouzených nebo obviněných a mají působit na psychickou, fyzickou i duševní rovnováhu, mezitím co jsou odtrženi od společnosti. Záměrem těchto aktivit je ovlivnit a zapůsobit na chování jedince, aby se odreagoval, vybil tak svůj vztek, agresí i emoce.

O současném výkonu trestu má společnost naprosto různé a většinou i mylné představy. Ve věznicích se nachází nejen dozorcí, ale také celá řada velmi významných pracovníků – výchovní pracovníci, pedagogové, psychologové a sociální pracovníci.

Individuálně se zde sestavuje program, který určí jak zacházet s odsouzeným. Jedná se tedy o jakýsi komplex aktivit, kterých se odsouzený musí zúčastnit anebo které mu jsou dovoleny vykonávat. Jedná se o pracovní, vzdělávací, terapeutickou a volnočasovou aktivitu. Po nástupu se každý odsouzený zúčastní adaptačního kurzu, který má pomoci minimalizovat možné potíže v začátcích každého vězně.

Na oddělení výkonu trestu odnětí svobody pro odsouzené, kteří byli přiřazeni do věznice s dozorem, se jedná o kroužek společenských her, rukodělný, akvaristický a teraristický, vaření, výuky cizích jazyků, sportovní kroužky (stolní tenis, posilování, líný tenis, šipky, nohejbal).

2.9 Propouštění vězňených osob

Propuštění odsouzené osoby lze v především v případě, že svým chováním a plněním svých povinností prokázal, že se polepšil v chování a tím se od něj může očekávat, že nadále povede do budoucna lepší život, nebo pokud soud přijme za dovršení jeho nápravy jistou záruku. Lze také přidělit podmíněné propuštění za pomoci udělení amnestie a v takovém případě se dané rozhodnutí neřídí dle předchozího chování a ani posouzení odsouzeného, případně formu podmíněně udělené milosti. (Šámal, 2014)

Žádost o podmíněné propuštění může odsouzená osoba podat nejdříve po odpykání si poloviny trestu. Ve výjimečném případě lze žádost podat dříve, pokud se dotyčný choval naprosto vzorně a jestliže plnil všechny povinnosti. U některých závažnějších činů, které se týkají těžkého ublížení na zdraví nebo znásilnění či vraždy, vlastizrady a teroru při odnětí svobody na dvacet až třicet let je neblíží lhůta podání nejdříve po odsezení minimálně dvou třetin trestu. Pokud byl udělen doživotní trest, lze podat žádost nejdříve po odpykání si minimálně dvaceti let, pokud nebyl jeho čin závažnějšího charakteru a dle povahy osobnosti odsouzeného opakování.

3 ANALÝZA VĚZNĚNÝCH OSOB V LETECH 2008 - 2017

Jeden z hlavních důvodů zřízení věznice je izolace osoby, která způsobila trestný čin. Odsouzenému je tak omezeno být v kontaktu s vnějším prostředím, které ho s velkou pravděpodobností motivovalo způsobit daný trestný čin. Život odsouzeného ve vězení musí být pojat tak, aby nedošlo ke vzpourám či spiknutí, z důvodu přemíry rozličných odsouzených na jednom místě. Nadále musí být vězení určitým pozitivním nástrojem nápravy.

V současnosti jsou do věznice odváděny osoby, které spáchali trestný čin či jsou z něho obviněni. Zvláště jsou ve vazbě odděleni muži a ženy, stejně jako obvinění a odsouzení. Vedle klasického vězení existuje také zabezpečovací detence.

Zabezpečovací detence je speciální druh ochranného opatření a jde o speciální ústav, kde dochází k psychologické, léčebné, pedagogické a další možné léčbě pro zvláštní umístěvané osoby, které jsou považovány za nebezpečné pro veřejnost. Osobám, které jsou v detenčních ústavech umístěvány, se říká chovanci. (Šámal a kolektiv, 2014)

3.1 Vývoj počtu vězněných osob

Vývoj vězněných osob na území České republiky za dané období od roku 2008 až 2017 je znázorněno v tabulce 1. Kategorie je členěna na obviněné, odsouzené a na chovance. Dále se tabulka 1 dělí dle pohlaví a znázorňuje celkové počty jednotlivých kategorií a i celkovou sumu osob, které se ocitli ve vězení.

U obviněných osob je zřetelné, že největší počet jich byl v roce 2010 a naopak největší pokles obviněných nastal v roce 2017. Celkový poměr mužů a žen se výrazně liší a muži tak zaujímají vyšší čísla.

Nejvíce odsouzených bylo v roce 2011 a naopak nejméně v roce 2013, kdy bývalý prezident Václav Klaus vyhlásil amnestii a tím se tak pominulo velkému počtu trestů. Ve srovnání kategorie muži a ženy opět muži dosahují razantně vyššího čísla.

Tabulka 1: Celkový počet vězněných osob v České republice za roky 2008 až 2017

		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	PROCENTUÁLNÍ PODÍL V JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍCH	PROCENTUÁLNÍ PODÍL CELKEM
Obvinění	Muži	2 214	2 209	2 279	2 428	2 028	2 161	2 040	1 814	1 752	1 681	92,9%	9,78%
	Ženy	188	151	164	185	155	147	145	146	155	128	7,1%	0,74%
	CELKEM	2 402	2 360	2 443	2 613	2 183	2 308	2 185	1 960	1 907	1 809	100%	-
Odsouzení	Muži	17 209	18 367	18 320	19 234	19 129	13 491	15 411	17 568	19 019	18 761	93,8%	83,75%
	Ženy	891	1 007	1 130	1 307	1 300	810	1 022	1 282	1 482	1 510	6,2%	5,57%
	CELKEM	18 100	19 374	19 449	20 541	20 429	14 301	16 433	18 850	20 501	20 271	100%	-
Chovanci	Muži	-	-	8	15	30	34	37	51	67	72	92%	0,15%
	Ženy	-	-	0	1	2	2	3	5	6	7	8%	0,01%
	CELKEM	-	-	8	16	32	36	40	56	73	79	100%	-
CELKEM		20 502	21 734	21 900	23 170	22 612	16 609	18 658	20 866	22 481	22 159		

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

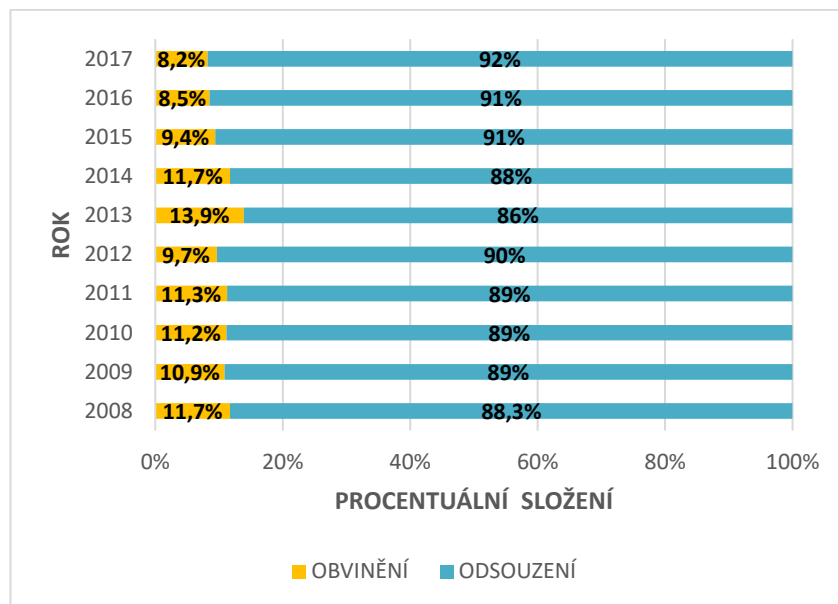
V roce 2008 a 2009 počet chovanců není známo. Důvodem je Zákon č. 129/2008 Sb. - Zákon o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, který nabyl platnosti od 16. 04. 2008 a účinnosti od 1. 1. 2009. Ale z posbíraných statistických dat rok 2009 doplněn nebyl. Nejvyššího čísla v celkovém počtu chovanců vykazuje rok 2017, který dosáhl počtu 79 chovanců a nejmenší naopak v roce 2010, kde počet činil 8 osob.

U obrázku 3 je znázorněno procentuální vyjádření obviněných a odsouzených osob z jejich celkového počtu. Samostatný vývoj v počtu chovanců, který VSČR začala zaznamenávat od roku 2010, je zachycen na obrázku 4, kde je zjevně patrné jeho postupné zvýšení od zavádějíciho roku.

Při shrnutí celkového počtu osob ve vězení byl největší v roce 2011 s počtem 23 170 a nejmenší číslo vykazuje rok 2013 s počtem 16 645 – důvody byly již v textu zmíněny.

Pomocí tabulky 1 lze odpovědět na výzkumnou otázku č. 1, která se týká genderového složení vězněných osob za sledované období na území České republiky. Je patrné, že muži zaujímají dominantní postavení v každé kategorii a tudíž i v celkovém počtu vězněných osob za sledované období a tvoří celkem 93,68 %. Podíl žen v českých věznicích je za celé sledované období 6,32 %.

Všechny tyto údaje, týkající se počtu obviněných, odsouzených osob a chovanců graficky znázorňuje obrázek 3, 4 a 5.

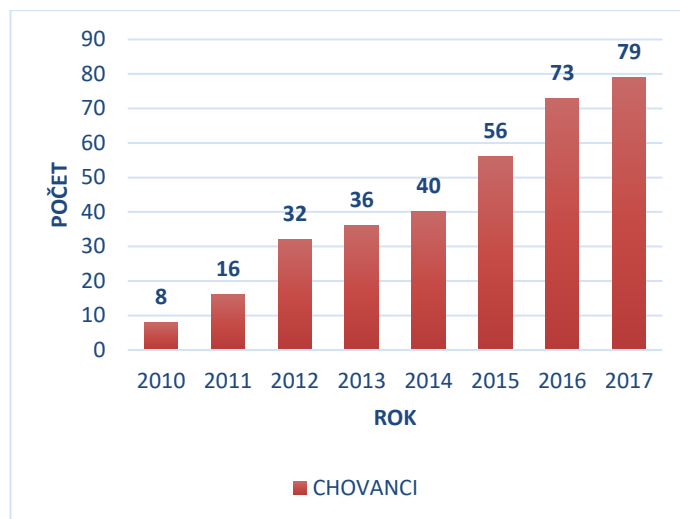
Obrázek 3: Procentuální poměr mezi odsouzenými a obviněnými osobami za roky 2008 až 2017

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Z obrázku 3 je známo, že celkový počet odsouzených byl výrazně vyšší oproti obviněným. Vývoj odsouzených osob má mírnou tendenci růstu. Avšak v roce 2013 díky amnestii, nastal velký pokles odsouzených osob až k číslu pouhých 14 301 a tedy 86%, ale i přesto později nastává mírný nárůst v počtu odsouzených osob.

Co se týče poměru mezi odsouzenými a obviněnými osobami, je značné, že v roce 2013 je zde nejvyšší poměr obviněných 13,9 %.

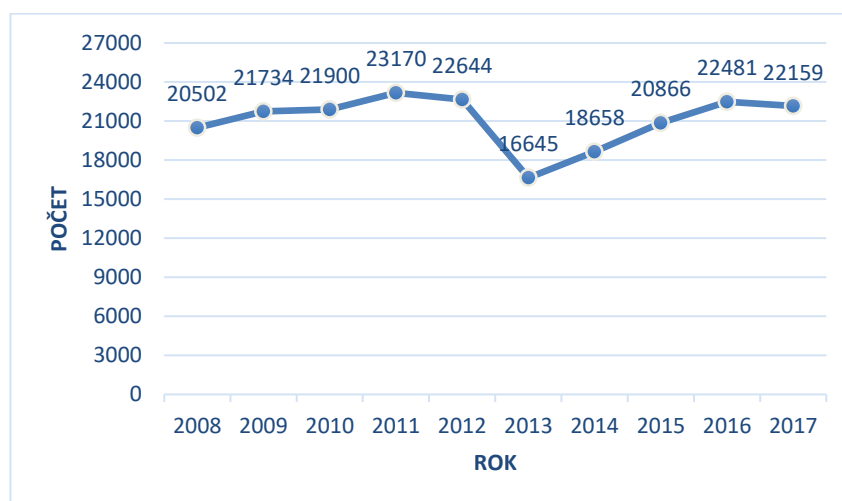
Na obrázku 3 jsou dále patrná čísla obviněných osob. Tato čísla mají kolísavý průběh až do roku 2014, poté počet do roku 2017 klesá.

Obrázek 4: Celkový počet chovanců za roky 2010 až 2017

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Obrázek 4 znázorňuje celkový počet chovanců. Pro tyto data byla zapotřebí vytvořit samostatný graf, který se věnuje této problematice, protože vykazuje značně nižší čísla, než je tomu u celkového počtu obviněných a odsouzených osob. Z grafu je patrné, že se od roku 2010, kdy se začali vést statistiky v počtu chovanců, jedná o velký nárůst. Celkový rozdíl od počátečního roku k roku 2017 se zvýšil o 71 osob, což je od prvotního čísla velký nárůst.

Obrázek 5: Vývoj celkového počtu vězných osob za roky 2008 až 2017

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

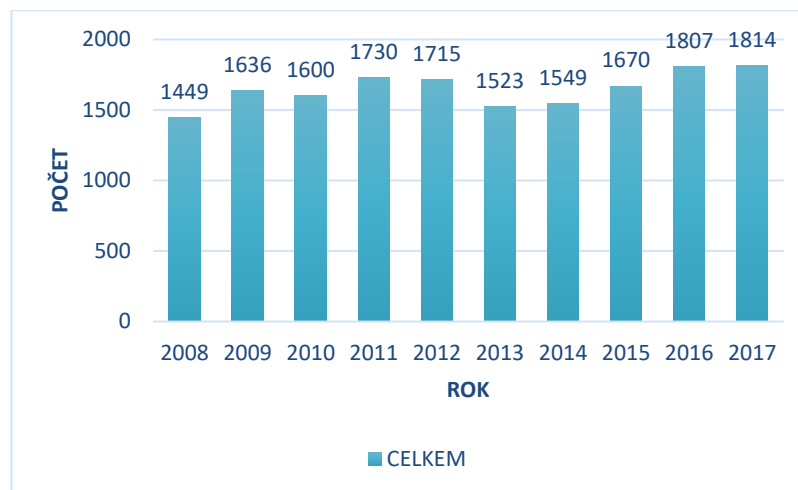
Vývoj celkového počtu vězněných osob vykazuje obrázek 5, kde je využit spojnicový graf. Tento graf má celkovou tendenci k nabírání na četnosti, opět ale měl zde velký vliv rok 2013 společně s amnestií. I přesto se od roku 2013 počet opět zvyšuje a dostává se tak na úroveň minulých let.

3.1.1 Vývoj počtu vězněných osob cizí státní příslušnosti

Problémem vězeňství jako takového je také skladba kriminálníků, kdy nemalý počet zaujímají cizinci. Jejich trestná činnost se týká především krádeží, loupeží a vražd. Česká republika se stala takzvanou křižovatkou a živnou půdou právě pro tyto zločince. K těmto zločincům patří zejména ruskojazyčné organizace, které disponují velkými finančními prostředky a jsou charakterizováni nebývalou brutalitou a profesionalitou ve svých činech. (Malá, 2009)

Rozhodnutí o tom, kam je cizinec umístěn, se řídí podle specifických pravidel, kdy vězeňský personál musí znát problematiku práce s vězněnými cizinci. To, aby se cizinci cítili v českém prostředí lépe, jim má pomoci jejich rozřazení, které se provádí podle jejich občanství a rodným jazykem. Pokud je třeba dbát na historicko-politicko-náboženský kontext odsouzené osoby, je jim v českém vězení vyhovováno. Jedná se například o odsouzených osob z oblasti Irák, Izrael, Palestina a další. Jejich umístění má v rukou odborná komise, která bere na vědomí hledisko bezpečnostní, etnické, náboženské, stanovisko lékaře a psychologa.

Velikým plus pro odsouzené cizince je, že vazební věznice v České republice klade velký důraz na cizojazyčnou literaturu. Je jim dále vyhověno, že je zde spolupráce s muslimskou náboženskou obcí, tudíž jsou realizovány bohoslužby s muslimským duchovním z kuvajtské ambasády. Pro muslimy je zde na Českém území přizpůsobená také jejich typická strava.

Obrázek 6: Vývoj počtu vězňů cizí státní příslušnosti v letech 2008 až 2017

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Na obrázku 6 je znázorněn vývoj cizích vězňů zkoumané za období 2008 až 2017. V první části je zřetelné, že se jedná o jakési malé výchyly s čísly a lze říci, že jeden rok jde počet nahoru a následující rok jde počet dolů, tudíž tato část je kolísavá. V roce 2013 díky amnestii nastává menší propad na celkový počet 1 523 vězňů cizí státní příslušnosti. Následující léta jde o mírný nárůst v počtu. Nejvyšší číslo vykazuje rok 2016 s počtem 1 807 osob.

Tabulka 2: Počet vězňů cizí státní příslušnosti za roky 2008 až 2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Obvinění	505	579	549	611	552	587	543	495	535	522
Odsouzení	944	1 057	1 051	1 119	1 163	936	1 006	1 175	1 271	1 289
Chovanci	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
CELKEM	1 449	1 636	1 600	1 730	1 715	1 523	1 549	1 670	1 807	1 814

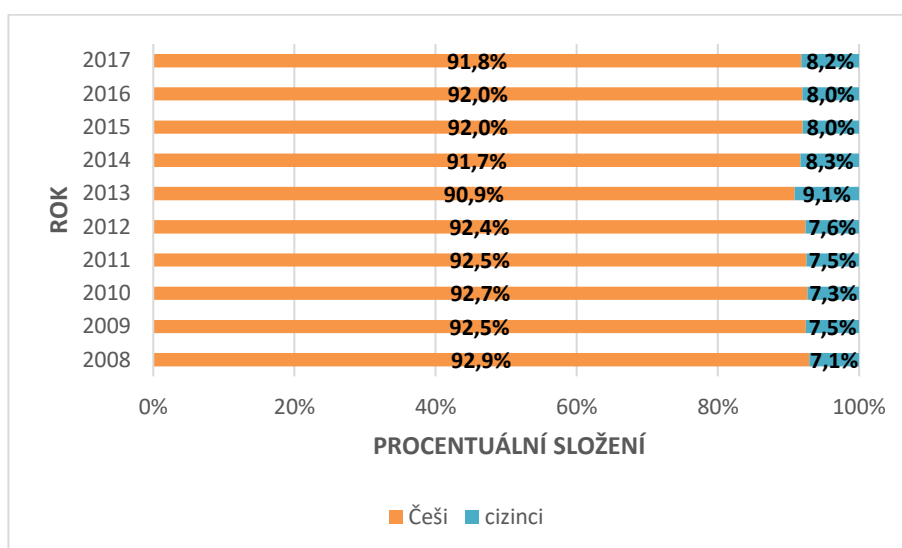
Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Počet vězňů cizí státní příslušnosti ve zkoumaném období vykazuje tabulka 2. Je dělena na kategorie obviněných, odsouzených a také na chovance.

Čísla odsouzených jsou téměř o polovinu vyšší nežli u odsouzených. Nejpočetnější rok pro obviněné je v roce 2011 s počtem 611 osob. Naopak nejnižší je v roce 2015 s číslem 495 osob.

Co se týče odsouzených osob cizí státní příslušnosti, je patrné, že nejvyššího čísla dosahuje v roce 2017 s číslem 1 289 osob a nejnižší číslo 936 v roce 2013.

Počty chovanců se u VSČR začaly uvádět až od roku 2015.

Obrázek 7: Procentuální poměr mezi vězněnými osobami cizí státní příslušnosti a české státní příslušnosti za roky 2008 až 2017

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Obrázek 7 vykazuje čísla procentuální poměr mezi vězněnými osobami cizí státní příslušnosti a české státní příslušnosti. Ve zkoumaném období nejvyšší číslo cizích osob v českých věznicích vykazuje rok 2017, kdy počet dosáhl čísla 1 289 osob. A dle obrázku 7 je patrné, že cizinci v českých věznicích tvoří nejvyšší podíl 9,1 % vězněných osob a to v roce 2013. Shodné počty osob cizí státní příslušnosti byl v roce 2015 a 2016, kdy cizinci tvoří 8,0 %. Celkově lze ale říci, že procento obsazenosti v českých věznicích u osob cizí státní příslušnosti se velmi často pohybuje v okolo 8 %.

Tabulka 3: Deset nejčastějších národů z kategorie odsouzených osob cizí státní příslušnosti za roky 2008 až 2017

	2008	2009	2010	2011	2012
1.	Slovensko (449)	Slovensko (522)	Slovensko (525)	Slovensko (566)	Slovensko (554)
2.	Ukrajina (248)	Vietnam (252)	Vietnam (299)	Vietnam (341)	Vietnam (397)
3.	Vietnam (196)	Ukrajina (232)	Ukrajina (186)	Ukrajina (170)	Ukrajina (158)
4.	Rumunsko (62)	Rumunsko (84)	Rumunsko (67)	Polsko (71)	Polsko (69)
5.	Polsko (59)	Rusko (51)	Polsko (59)	Rumunsko (71)	Bulharsko (59)
6.	Rusko (45)	Polsko (50)	Srbsko (43)	Bulharsko (52)	Řecko (54)
7.	Srbsko a ČH (32)	Bulharsko (39)	Rusko (39)	Rusko (47)	Rusko (52)
8.	Makedonie (31)	Nigérie (33)	Nigérie (38)	Nigérie (44)	Nigérie (35)
9.	Moldavsko (31)	Makedonie (27)	Bulharsko (32)	Srbsko (43)	Srbsko (31)
10.	Bulharsko (29)	Moldavsko (27)	Bělorusko (25)	Makedonie (25)	Makedonie (26)
	2013	2014	2015	2016	2017
1.	Vietnam (430)	Vietnam (455)	Slovensko (494)	Slovensko (541)	Slovensko (560)
2.	Slovensko (429)	Slovensko (454)	Vietnam (440)	Vietnam (442)	Vietnam (443)
3.	Ukrajina (112)	Ukrajina (120)	Ukrajina (131)	Ukrajina (166)	Ukrajina (166)
4.	Bulharsko (67)	Bulharsko (75)	Rumunsko (80)	Rumunsko (106)	Rumunsko (112)
5.	Rumunsko (54)	Rusko (49)	Bulharsko (77)	Polsko (81)	Polsko (78)
6.	Polsko (47)	Rumunsko (49)	Polsko (54)	Bulharsko (66)	Bulharsko (51)
7.	Rusko (32)	Rusko (29)	Rusko (36)	Rusko (44)	Rusko (42)
8.	Srbsko (30)	Kosovo (25)	Nigérie (25)	Moldavsko (26)	Srbsko (55)
9.	Kosovo (26)	Nigérie (23)	Moldavsko (22)	Srbsko (26)	Německo (24)
10.	Makedonie (24)	Moldavsko (22)	Srbsko (22)	Makedonie (20)	Moldavsko (21)

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

V tabulce 3 jsou seřazena data za jednotlivá období deseti nejčastějších států, jejíž občané se nachází ve věznici na území České republiky.

Je zcela bez výhrady, že první pozici pokaždé zaujímá Slovenská republika nebo Vietnam. Nejčastěji jsou cizinci ve vězení na českém území právě z důvodu majetkových deliktů nebo také za manipulaci s drogami.

Na dalších příčkách se často objevují státy jako Ukrajina, Bulharsko, Rumunsko či Polsko. O stupeň dál zaujímají pozici Rusko, Srbsko, Kosovo, Řecko, Moldavsko, Nigérie, Makedonie a Bělorusko. Zarážející je stát Nigérie, která se velmi často zobrazuje v této tabulce č. 2 a to z důvodu se spojitostí s drogami.

Je nutno podotknout, proč se v tabulce 3 vykazuje v roce 2008 Srbsko společně s Černou Horou a následná léta pouze už jen samotné Srbsko. Toto soustátí zaniklo v roce 2006

a samostatná Černá Hora vznikla z důvodu referenda, aby tak získala nezávislost na Srbsku. VSČR ale ještě v roce 2008 vedou tyto státy jako společné.

Pomocí tabulky 3 a 2 se tak dostává odpovědi na výzkumnou otázku č. 2. A tedy osoby české státní příslušnosti tvoří 92,2 % a osoby cizí státní příslušnosti 7,8 %. Dále je patrné, že největší podíl osob cizí státní příslušnosti je tvořena ze Slovenské republiky, Vietnamu a Ukrajiny.

3.2 Základní charakteristiky vězňených osob

Dalším zkoumanou kategorií je charakteristika vězňených osob v podobě věkového složení, rodinného stavu a dosaženého vzdělání. Tyto kategorie jsou vyobrazeny v následujících podkapitolách.

3.2.1 Věkové složení vězňených osob bez chovanců

Věk obviněných osob je znázorněn v tabulce 4, která se dělí do příslušných kategorií. V této tabulce není započtena statistika týkajících se chovanců.

První kategorie je věnována obecně do věku 17 let a následné kategorii přísluší věkové rozpětí od 17 do 18 let. Těmto věkovým kategoriím, kam spadají obviněné a odsouzené osoby, se říká mladiství. Odsouzená mladistvá osoba je ta, která spáchala trestný čin a dovršila minimálně patnáctého roku a zároveň tak nepřekročila osmnáctý rok svého života. Trestný čin, který spáchala mladistvá osoba, se odborně říká provinění. Všechny zákonné náležitosti pro mladistvé jsou upraveny zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). (Šámal, 2014)

Tabulka 4: Věkové složení obviněných a odsouzených osob za roky 2008 až 2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	CELKEM
do 17 let	76	39	33	31	32	28	3	1	2	3	248
17-18let	97	71	68	57	51	39	13	9	13	10	428
18-21let	822	776	828	841	709	497	252	265	245	205	5 440
21-25let	2 777	2 760	2 580	2 592	2 503	1 729	1 668	1 747	1 727	1 496	21 579
25-30let	3 917	3 914	3 925	4 086	4 043	2 906	3 166	3 487	3 688	3 556	36 688
30-40let	7 028	7 692	7 618	8 222	8 012	5 819	6 718	7 411	7 899	7 656	74 075
40-50let	3 945	4 385	4 638	4 998	4 955	3 727	4 502	5 248	5 840	5 957	48 195
50-60let	1 563	1 754	1 797	1 866	1 851	1 458	1 764	2 039	2 269	2 413	18 774
60-70let	260	322	383	434	423	384	489	546	652	709	4 602
nad 70let	17	21	22	27	33	22	46	57	73	75	393
CELKEM	20 502	21 734	21 892	23 154	22 612	16 609	18 621	20 810	22 408	22 080	

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Tabulka 4 tvoří počty obviněných a odsouzených osob za sledované období. V období 2008 až 2017 bylo nejvíce mladistvých ihned na počátku zkoumaného období, kde číslo činilo 76 ve věku do 17 let a dalších 97 mladistvých ve věku 17 až 18 let. Naopak nejmenší číslo pro mladistvé tvořil pro obě kategorie rok 2015, kde je viditelné, že pouze jedna osoba do věku 17 let a 9 osob ve věku od 17 do 18 let. Po roce 2013 se počet mladistvých velmi výrazně snížil.

Další věkově kategorie jsou osoby od 18 do 21 let, kde se čísla rapidně navýšila oproti mladistvým. Následná kategorie 21 až 25 let opět číselně narůstá, stejně jako následující kategorie 25 až 30 let, o které lze říci, že je vysoká a patří tak na třetí místo nejčastěji obviněných a odsouzených osob, kde tvoří počet 36 688 osob.

Nejpočetnější kategorie se přiděluje věkové skupině od 30 do 40 let, kde je vcelku bráno v potaz i větší věkové rozpětí deseti let oproti předchozím kategoriím, tudíž je i přiměřeně tomu větší počet osob. Nicméně si kategorie 30 až 40 let se přisuzuje nejvyšší počet obviněných a odsouzených osob. Období roku 2011 dosáhla čísla až 8 222 osob, což je nejvyšší počet z uvedených údajů z tabulky 4.

Ihned za touto kategorií je věková skupina 40 až 50 let, které připadá druhé místo v žebříčku nejčastějších obviněných a odsouzených osob. Tuto kategorii tvoří celkem za sledované období 48 195 osob.

Dále následují věková složení v rozmezí 50 až 60 let, kde je celkově 18 774 osob. Nejvyšší počet je zaznamenán v roce 2013, který tvoří 1 458 osob.

Kategorie 60 až 70 let se pohybuje v řádu stovek. Nejnižší počet vykazuje rok 2008 s číslem 260. Naopak nejvyšší je v roce 2017, kdy je 709 osob.

U poslední kategorie je celková skupina nad 70 let, u které statistiky vykazují dvouciferná čísla. Celkový počet ve sledovaném období činí 393 obviněných a odsouzených osob v této kategorii.

3.2.2 Členění odsouzených dle rodinného stavu

Tato podkapitola se věnuje charakteristice pouze odsouzených osob a jejich řazení dle rodinného stavu, který vykazuje tabulka 5.

Tabulka 5: Členění odsouzených osob dle rodinného stavu za roky 2012 až 2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	CELKEM
svobodný/svobodná	13 417	9 639	11 419	13 175	14 291	14 183	76 124
ženatý/vdaná	2 011	1 437	1 513	1 666	1 792	1 800	10 219
rozvedený/rozvedená	4 862	3 109	3 381	3 889	4 284	4 154	23 679
vdovec/vdova	138	114	113	111	123	122	721
registrované partnerství	1	2	5	6	8	7	29
zaniklé registrované partnerství	0	0	2	3	3	5	13
CELKEM	20429	14301	16433	18850	20501	20271	

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2012 až 2017

Největších čísel odsouzených osob jsou svobodní, tedy osoby bez jakéhokoli rodinného závazku. Právě toto je jeden z mnoha důvodů, proč se dotyční rozhodnou a pustí se s vědomím do trestného činu. Zkoumané období pro toto členění byl rok 2012 až 2017.

Poměrně velký počet odsouzených je rozvedených a to v řádu tisíců. Číslo 4 862 byl v roce 2012 nejvyšší naměřená hodnota. Celkový počet rozvedených za rok 2012 až 2017 byl 23 679 osob, kde zaujímají tedy celkové druhé místo z tabulky 5.

Další umístění, kde se jedná už o přibližně tisíc až dva tisíce, jsou ženatí či vdané osoby. Patří jim třetí místo s počtem 10 219 osob. Číslo 1 437 osob se řadí k nejnižšímu číslu

za sledované období a to v roce 2013. Nejvyšší je zaznamenán v roce 2012 s počtem 2 011 osob.

Zde je problém toho, že většina rodin má malou pravomoc. Žádné postavení, žádné peníze a také nulovou podporu. Pokud je blízký rodinný příslušník zavřen do vězení, nejedná se o okolnost, díky níž mají lidé protestovat – pokud se nejedná o výjimku díky justičním omylům. Vězněná osoba zde nemá prakticky žádné právo na soukromí, co se týká vztahu s vězněnou osobou jakožto rodinného příslušníka, a dostat tak nějaké informace, podporu, či mít prostor pro vyjádření svého osobního názoru. (Farrington, 2009)

Dále je v tabulce 5 také kategorie osob, kterými je vdovec či vdova, kde jsou čísla značně malá. Nejvyšší počet za zkoumané období byl v roce 2012 a ten činil 138 odsouzených osob. Naopak nejvyšší počet je v roce 2012, kde bylo zaznamenáno 138 osob.

Kategorie registrované partnerství je zde pár osob, které jsou označeni jako odsouzené osoby na území České republiky. Jejich nejvyšší počet je v roce 2016, celkem je jich 8. Tato kategorie se každým rokem navyšuje.

Poslední kategorií je zaniklé registrované partnerství. Zde se jedná o pár ojedinělých případů, kdy nejvyšší počet byl zaznamenán v roce 2017 a to číslem 5 odsouzených osob.

3.2.3 Členění odsouzených osob dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Vzdělávání ve vazebních věznicích je prioritou a probíhá na oddělení trestu i na oddělení vazby proto, aby se zvýšilo všeobecné vzdělání. Jedná se také zároveň o jeden z nástrojů pro prevenci kriminality a chování, které je orientováno na posilování morálního uvědomění a také v první řadě jde o celkový zájem a postoj vězněných osob ke vzdělání. Navíc se pomocí vzdělání rozvíjí také osoby samotné a zároveň se sebezdokonalováním osobnosti.

U mladistvých se jedná o povinnost zajistit jim dokončení povinné školní docházky. V takovém případě se spolupracuje s bývalou školou mladistvé osoby za pomoci individuálního vzdělání.

Tabulka 6: Členění odsouzených osob dle nejvyššího dosaženého vzdělání za roky 2012 až 2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	CELKEM
základní vzdělání	8 659	6 277	7 292	8 454	9 089	8 799	48 570
vyučení bez maturity	8 115	5 384	6 203	7 051	7 681	7 696	42 130
střední škola s maturitou	1 552	1 089	1 188	1 379	1 630	1 703	8 541
zvláštní škola	502	361	430	463	461	532	2 749
vyučení s maturitou	505	355	391	458	600	456	2 765
nedokončené základní	477	328	365	354	374	381	2 279
vysokoškolské Mgr., Ing., Dr.	227	172	200	212	246	238	1 295
cizinec - nezjištěno	130	131	154	252	160	187	1 014
střední škola bez maturity	130	94	94	107	125	153	703
bez základního vzdělání	51	48	39	45	44	41	268
vysokoškolské Bc.	61	48	56	59	66	63	353
vyšší odborné	20	14	21	16	25	22	118
CELKEM	20 429	14 301	16 433	18 850	20 501	20 271	

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2012 až 2017

Statistiky k tomuto tématu o nejvyšším možném vzdělání zachycuje tabulka 6. Nejčetnější údaje vzdělání je za celá sledovaná léta základní vzdělání, které v souhrnu činí číslo 48 570 osob. V roce 2016 je počet osob 9 089 a tedy nejvyšší počet.

Dále nejčastějším vzděláním je vyučení bez maturity s celkovým počtem 42 130 osob. V tomto sledovaném období dochází k nárůstu s výjimkou roku 2017, kdy došlo k mírnému poklesu.

Střední škola s maturitou je na třetí příčce s počtem 8 541 osob celkem za sledované období. V roce 2013 díky amnestii nastává opět větší propad s počtem odsouzených osob s tímto typem nejvyššího dosaženého vzdělání. Dále do roku 2016 jde o mírný nárůst.

V tabulce 6 se dále vykazují kategorie se zvláštní školou, kde se jedná poměrně o velké číslo, které je 2 749 osob. Ve zvláštních školách se vzdělávají povětšinou lidé s mentálním postižením, kdy je potřeba větší ohleduplnosti na takovéto žáky.

Následující kategorie jsou vyučení s maturitou, nedokončené základní vzdělání, vysokoškolské (Mgr., Ing., Dr.), střední škola bez maturity, bez základního vzdělání, vysokoškolské vzdělání (Bc.), vyšší odborné. Vyšší odborné tvoří nejnižší počet, který je celkem 118 osob.

3.3 Další vybrané charakteristiky odsouzených osob

Do této kategorie patří statistiky, které se týkají typu věznice, do kterých jsou odsouzené osoby umisťovány, kolikrát byla osoba ve výkonu trestu a v poslední řadě délka uloženého trestu v řádu měsíců až roků či doživotí.

3.3.1 Složení odsouzených dle typu věznic

Jednotlivé věznice pro výkon trestu se v minulosti dělily na věznice s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Nyní se věznice dělí pouze na dvě – věznice se zvýšenou ostrahou a věznice s dozorem. To je důvod, proč v tabulce 7 je rok 2017 doplněn pouze v kategorii dvou typů věznic a ne do čtyř, jako tomu bylo v předchozích letech. V lednu 2017 byl totiž přijat zákon č. 58/2017 Sb., kde došlo ke změně trestního zákoníku a zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.

Tabulka 7: Členění odsouzených osob dle typu věznice za roky 2008 až 2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	CELKEM
s dohledem	509	581	655	714	664	324	414	512	651	-	5 024
s dozorem	7 226	7 609	7 873	8 577	8 273	4 464	5 834	7 610	8 923	-	66 389
s ostrahou	9 041	9 790	9 534	9 899	10 225	8 362	9 059	9 590	9 832	19 203	104 535
se zvýšenou ostrahou	1 172	1 220	1 236	1 192	1 127	1 070	1 044	1 046	1 022	1 002	11 131
mladiství	152	174	151	159	140	81	82	92	73	66	1 170
CELKEM	18 100	19 374	19 449	20 541	20 429	14 301	16 433	18 850	20 501	20 271	

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Tabulka 7 zachycuje kategorii s dohledem do roku 2016, která je rostoucí s výjimkou propadu roku 2013, avšak od tohoto roku počet odsouzených ve věznici s dohledem opět roste. Nejvyšším číslem odsouzených osob s dohledem vykazuje rok 2011 s celkovým počtem 714 vězňů. Naopak nejnižší počet je v roce 2013, kdy počet klesl pouze na 324 odsouzených osob. Rok 2017 tedy není vyčíslen.

U kategorie odsouzených s dozorem jsou čísla velmi vysoká oproti předchozí kategorii, která tvořila pouze několik stovek osob. Nejpočetnějším rokem je rok 2016 s 8 923 počtem

osob. Následující rok 2017 není v této kategorii vykazován. Tato kategorie má opět rostoucí tendenci do roku 2011. Rok 2012 a 2013 má klesající průběh. Následná léta je počet osob vyšší.

Celkově nejpočetnější skupinou jsou odsouzení s ostrahou. Celkový počet za sledovaná léta tvoří 104 535 odsouzených osob. Jako v předchozích kategoriích je zde rostoucí tendence v počtu osob, s výjimkou roku 2011, kdy počet z 9 787 klesl na 9 534 osob. Celková čísla se ale stále navyšují. V roce 2017, kdy se kategorie dělí pouze na dvě, je počet 19 203 osob.

Předposlední kategorií z typu věznic je věznice se zvýšenou ostrahou. Zde se čísla pohybují kolem jednoho tisíce. Zajímavé zde je, že počet osob v této kategorii má od roku 2010, kdy dosáhl nejvyššího čísla 1 236 osob, klesající průběh. V roce 2017 tvoří nejnižší číslo 1 002 osob z dané kategorie.

Poslední kategorie je věnována mladistvým osobám. Jejich čísla klesají od roku 2012 a v roce 2017 čísla dosahují pouhých 66 mladistvých, což je o dost menší číslo oproti prvnímu sledovanému roku 2008, kde bylo 152 mladistvých.

3.3.2 Členění odsouzených osob dle počtu již vykonaných trestů odnětí svobody

Jaký je počet odsouzených osob dle počtu vykonaných trestů odnětí svobody (recidivity) za období 2013 až 2017, vykazuje tabulka 8. Kategorie kolikrát je daná osob ve výkonu trestu, se dělí na 0x až po 10x a také ještě na 10x a více.

Nejpočetnější je kategorie 0x, což znamená, že daná osoba je ve výkonu trestu v příslušném roce poprvé a žádný jiný trest odnětí svobody do té doby nevykonávala. Celkový počet v této kategorii tvoří 30 883 osob a nejvíce jich bylo za rok 2016 s číslem 7 609 a naopak nejnižší počet tvořil rok 2013 s číslem 4 168.

Kategorie 1x ve výkonu trestu je druhá nejpočetnější s celkovým číslem 19 545 osob. Následuje kategorie 2x ve výkonu trestu, které patří třetí místo s počtem 12 742 osob. Následující kategorie mají klesající tendenci v celkovém počtu odsouzených osob.

Poslední kategorie, u které je uvedeno, že osoba byla 10x a více ve výkonu trestu, je poměrně početná. Takovýchto osob za dané pětileté období je 1 147.

Tabulka 8: Členění odsouzených osob dle počtu již vykonaných trestů odnětí svobody za roky 2013 až 2017

	2013	2014	2015	2016	2017	CELKEM	PROCENTUÁLNÍ PODÍL
0x	4 168	5 085	6 473	7 609	7 548	30 883	34,2 %
1x	3 193	3 616	4 107	4 384	4 245	19 545	21,6 %
2x	2 173	2 474	2 636	2 757	2 702	12 742	14,1 %
3x	1 511	1 721	1 862	1 911	1 926	8 931	9,9 %
4x	1 065	1 209	1 273	1 339	1 303	6 189	6,8 %
5x	697	764	839	861	907	4 068	4,5 %
6x	477	517	566	562	562	2 684	3,0 %
7x	307	347	369	364	368	1 755	1,9 %
8x	227	249	262	270	280	1 288	1,4 %
9x	127	119	143	159	139	687	0,8 %
10x	103	88	86	81	79	437	0,5 %
více než 10x	253	244	234	204	212	1 147	1,3 %
CELKEM	14 301	16 433	18 850	20 501	20 271		

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VŠČR za roky 2013 až 2017

3.3.3 Členění odsouzených osob dle délky uloženého trestu

Složení odsouzených osob dle délky uloženého trestu za období od 2008 do 2017 vykazuje tabulka 9. Kategorie jsou děleny nejdříve dle měsíců, následně na roky a v poslední fázi také je kategorie doživotí.

Tabulka 9: Členění odsouzených osob dle délky uloženého trestu za roky 2008 až 2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	CELKEM	PROCENTUÁLNÍ PODÍL
do 3 měsíců	482	437	351	319	258	64	115	160	85	182	2 453	1,3 %
3 - 6 měsíců	1 301	2 155	1 881	1 693	1 391	402	823	1 188	702	1 222	12 758	6,4 %
6 - 9 měsíců	1 248	1 797	1 673	1 621	1 523	564	993	1 395	2 100	1 530	14 444	7,4 %
9 - 12 měsíců	1 707	2 985	3 149	3 309	3 142	953	1 926	2 785	1 591	3 296	24 843	12,6 %
1 - 2 roky	3 737	4 131	4 279	5 013	5 253	3 609	3 759	4 099	4 944	4 199	43 023	23 %
2 - 3 roky	2 633	2 356	2 480	2 737	2 863	2 710	2 704	2 866	2 913	3 168	27 430	14,7 %
3 - 5 let	2 745	1 895	2 056	2 236	2 411	2 466	2 476	2 615	3 542	2 802	25 244	14 %
5 - 7 let	1 433	1 090	1 057	1 093	1 123	1 140	1 203	1 281	1 762	1 379	12 561	6,9 %
7 - 10 let	1 274	1 238	1 246	1 223	1 197	1 138	1 195	1 208	1 295	1 250	12 264	6,6 %
10 - 15 let	1 191	1 034	1 014	998	944	901	863	839	1 041	788	9 613	5,2 %
nad 15 let	316	218	226	259	280	308	328	366	478	406	3 185	1,8 %
doživotí	33	38	37	40	44	46	44	48	48	49	427	0,2 %
CELKEM	18 100	19 374	19 449	19 129	20 429	14 301	16 433	18 850	20 501	20 271		

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VŠČR za roky 2013 až 2017

Nejpočetnější kategorií za sledované období tvoří délka uloženého trestu na 1 - 2 roky, kde je 43 023 osob a tvoří z celkového počtu 23 %. Druhou nejpočetnější kategorií s 14,7 % je délka uloženého trestu na 2 – 3 roky s celkovým počtem 27 430 osob. Třetí nejpočetnější délka uloženého trestu je na období 3 – 5 let a tvoří ji 14 %.

Nejmenší podíl zaujímá doživotní trest s 0,2 %, a tedy 427 odsouzenými osobami.

Trestem odnětí svobody na doživotí se rozumí, že je daná osoba odsouzena na minimálně 20 let a nanejvýše 30 let. Obecná podmínka pro udělení takového trestu je zvláště závažný čin. Takovýto rozsudek může udělit soud v případě, že dotyčný spáchal tak závažný čin vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení tohoto činu či k zvlášť zavrženíhodné pohnutce k zvlášť těžkému a těžko napravitelnému důsledku. Dalším důvodem, proč se soud takto rozhodne je, že se vyžaduje účinná ochrana společnosti nebo že není šance, že by pachatele bylo možné napravit trestem menším jak 20 až 30 let. (Šámal, 2014)

Na základě dat obsažených v tabulkách 1 až 9 lze odpovědět na výzkumnou otázku č. 3. Nejčastěji vězněná osoba na území České republiky je muž, ve věku 30 až 40 let, svobodný, s nejvyšším dosaženým vzděláním základní školy, ve vězení se nachází poprvé a nejčastější doba trestu je udělena po dobu 1 až 2 let.

3.4 Charakteristika vězněných osob dle zdravotní péče

Vězeňská služba České republiky má tu povinnost poskytnout zdravotní službu ve svých zdravotnických zařízeních všem vězňům a také zaměstnancům. Každé takové zdravotnické zařízení má praktického lékaře a ve většině věznic je zřízena i stomatologická péče. Součástí zdravotnických služeb jsou i další služby než pouze tyto základní, které byly již zmíněné, a to například protitoxikomanické, protialkoholní a sexuologické. (Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2017)

3.4.1 Počet záchytů tuberkulózy a HIV/AIDS vězněných osob

V tabulce 10 je zachycen údaj o počtu záchytů tuberkulózy a HIV/AIDS.

S problematikou onemocnění HIV je nutno podotknout, že je jim zajišťováno odborné poradenství, kde jsou vedeny konzultace s vězněnými osobami. Je dále nutné vědět, že pokud je během jednoho kalendářního roku vězeň s tímto onemocněním přesunut do jiné věznice,

může dojít k hlášení stejného případu dvakrát a to pak je tedy celkový počet hlášených případů nadhodnocený. Tato statistika, stejně jako u případu s tuberkulózou, je velmi špatně hodnotící ve sledovaném období. Lze však říci, že se jedná o stabilní čísla. V případě tuberkulózy je to obdobné. Je to onemocnění, které se léčí v řádu několika měsíců a tak i zde může dojít k nadhodnocení. (Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2017)

Tabulka 10: Počet záchytů tuberkulózy a HIV/AIDS vězněných osob za roky 2008 až 2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Počet onemocnění HIV/AIDS	29	27	21	30	24	20	35	33	34	41
Počet záchytů tuberkulózy	38	16	51	30	24	17	32	31	14	25

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Počet vězněných osob s HIV se v posledním zkoumaném roce navýšil z 34 na 41 osob. Nejméně záchytů HIV/AIDS vykazuje rok 2013 s počtem 20 osob.

U osob drogově závislých, které zaevidovala zdravotní služba, lze zjistit, že stále narůstá a z počtu 9 436 v roce 2008, se navýšil počet na 11 864 vězněných osob v roce 2017.

U tuberkulózy je nejvyšší počet zachycen v roce 2010, kdy je zastižen u 51 vězněných osob. Naopak nejmenší počet tvoří rok 2009, kde je pouhých 16 vězněných osob onemocněných tuberkulózou.

3.4.2 Počet vyšetřených a ošetřených vězněných osob

Počet vyšetřených a ošetřených vězněných osob je nejvyšší za rok 2017 s počtem 469 972 osob.

Tabulka 11 znázorňuje také průměrný počet vyšetření na jednu vězněnou osobu za jeden rok. V průměru připadá 19,7 vyšetření na jednu vězněnou osobu za jeden rok.

Třetí kategorie jsou stomatologická vyšetření a ty jsou započítány v první kategorii. Stomatologické vyšetření a ošetření zaznamenalo nejnižšího počtu v roce 2013 s 59 118 vězněnými osobami a nejvyšší naopak v roce 2016 s počtem 83 612 osob.

Tabulka 11: Počet vyšetřených a ošetřených vězňů osob za roky 2008 až 2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Počty vyšetřených a ošetřených praktickým lékařem	411 872	390 731	421 782	424 521	412 928	328 265	374 186	442 291	457 186	469 972
Počet případajících vyšetření na 1 vězně	20,1	18,0	19,3	18,3	18,3	19,8	20,1	21,2	20,3	21,2
z toho stomatologické vyšetření a ošetření	63 127	74 069	68 088	72 061	71 011	59 118	66 170	70 379	83 612	73 760

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

3.4.3 Úmrtí, pokusy o sebevraždu, sebevraždy, sebepoškozování, hladovka

V kategorii úmrtí odsouzených a obviněných osoby je za sledované období 2012 až 2013 v průměru jedna třetina případů, kdy se jednalo o sebevraždu. Velká příčina úmrtí je však v důsledku stáří anebo jde o otázku vážnějšího zdravotního charakteru. Nejčastější diagnózou úmrtí ve věznicích na českém území je cévní onemocnění, respirační onemocnění, nádorové onemocnění či onemocnění zažívacího ústrojí. (Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2017)

Tabulka 12: Počet osob s jejich nestandardním chováním, které se týká jejich zdravotní stránky, při výkonu trestu a výkonu trestu za roky 2012 až 2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	CELKEM
Úmrtí	49	26	30	43	43	34	225
Sebevraždy	13	8	9	11	12	10	63
Pokusy o sebevraždu	87	89	121	75	78	94	544
Sebepoškození	402	485	362	308	177	309	2 043
Hladovka	297	20	209	231	160	252	1 169

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2012 až 2017

Jak vykazuje tabulka 12, nejnižší počet úmrtí za dané pětileté období je v roce 2013 s celkovým počtem 26 osob a naopak nejvyšší počet osob je za rok 2012, kde je počet úmrtí 49 případů. Zde hraje velikou roli opět udělení amnestie k lednu 2013. Pozitivní poznatek, který

je viditelný z údajů, že z roku 2016 na rok 2017 klesl počet úmrtí a je na úrovni 75,56 % ve srovnání s předchozím rokem 2016.

Pro některé odsouzené jedince se vězení stává způsobem života, ale pro jiné, kteří jsou méně odolní a poddají se tvrdé realitě existence života za mřížemi, se stává vězení spíše způsobem k blížícímu se konci života. Nejvíce tragickou stránkou je právě sebevražda. Na velkou většinu úmrtí, ke kterému dojde, náleží mnoho neúspěšných předchozích pokusů o sebevraždu. Jde ale také mezi vězňenými osobami najít tací, kteří jsou mentálně nemocni nebo jsou drogově závislí. U takovýchto osob je velká šance na sebevraždu i mimo vězení. Nejčastěji užívaná metoda sebevraždy je oběšení. K této metodě sebevraždy užívají opasky, prostěradla, tkaničky od obuvi či jakékoli věci, kterou mohou vynést z dílny. Někteří odsouzení se předávkují drogami, které nabyli z normálně distribuovaných léčiv. Spíše ale než tento případ se stává, že se odsouzený uchýlí k použití jedů, kterými jsou nejčastěji čisticí prostředky nebo mrazuvzdorné kapaliny, se kterými přijde do kontaktu během vykonávání vězeňských prací. Další metoda k sebevraždě je použití ostrých předmětů, kde nejčastějšími předměty jsou vidlička či žiletka. (Farrington, 2009)

Pokusy o sebevraždu sahají až ke stovce pokusů za rok. V roce 2014 dosáhly pokusy o sebevraždu až k číslu 121. Sebevražd je celkově za období 2012 až 2017 celkem 63, což je poměrně velké číslo na sebevraždu ve střežených věznicích.

O sebepoškozování lze ale říci, že z vyšších čísel poměrně klesá. Ovšem mezi roky 2015 a 2017 není téměř žádný rozdíl v počtu sebepoškozovaných osob, ale je zjevné, že v roce 2016 je tu velký propad až k číslu 177, což je téměř o polovinu.

Jedinci se v prostředí vazební věznice mohou rozhodnout také pro jakýsi protest a vzpuru a to za pomoci hladovky. Může jít o skupinovou či individuální hladovku. Vězňené osoby se pustí do hladovky nejčastěji s podmínkou, že jsou nevinní a bojují tak proti uvěznění a v některých případech i z důvodu vybavení cel. V tabulce 12 je patrné, že nejvyšší počet hladovek za sledované období je v roce 2012 s počtem 297. Celkový průběh hladovky je kolísavého charakteru.

Je ale nutno podotknout, že je v dnešní době vysoký počet zdravotnických výkonů provedených na vězňenou osobu ve srovnání se spotřebou zdravotní péče v civilním sektoru. Odsouzené osoby často nadužívají či dokonce zneužívají zdravotnické služby, protože díky nim mají větší přístup k léčivům, popřípadě i ke krácení času nebo chtějí získat úlevy. Celkový trend je takový, že se potřeba zdravotní péče stále zvyšuje a je nutné posílit zdravotnické služby Vězeňské služby ČR a investice do zdravotnických technologií a to z důvodu napjaté situace,

která se později může projevat na kvalitě poskytování zdravotní péče. (Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2017)

Z tabulky 12 lze najít odpověď na výzkumnou otázku č. 4. A tedy celkový počet sebevražd za období 2012 až 2017 (rozpětí 6 let) je 63.

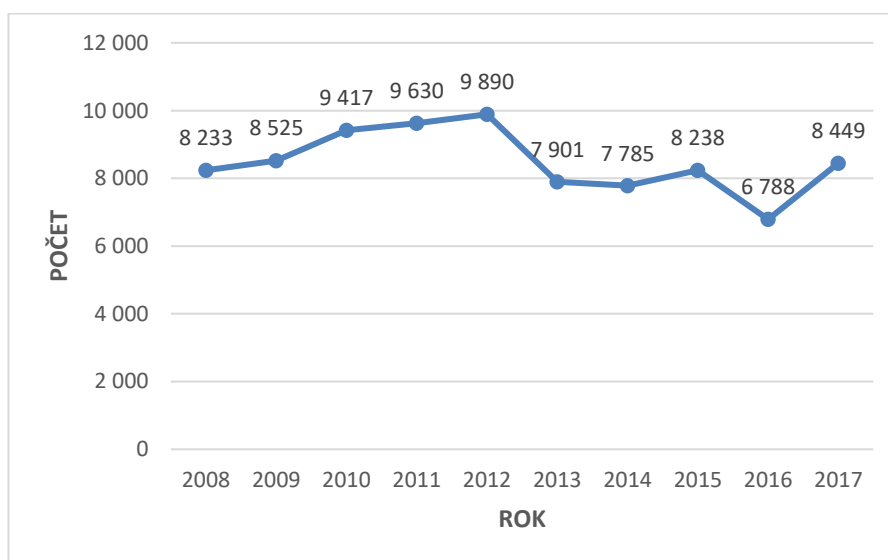
3.5 Zaměstnávání vězňů

Procento zaměstnanosti vězňů nevychází z celkového počtu vězňů, ale z evidence zaměstnávání, o které rozhodují lékaři vězeňské služby, zda jsou vězni zdravotně schopni či nikoli. Vězni se věnují nejrůznějším dělnickým pracím, komplementují elektrospotřebiče, dárkové kolekce, bonboniéry apod. (Malá, 2009)

Tabulka 13: Celková zaměstnanost vězňů za roky 2008 až 2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Celkem zaměstnaných	8 233	8 525	9 417	9 630	9 890	7 901	7 785	8 238	6 788	8 449
Reálná zaměstnanost odsouzených v %	60,09	57,99	62,35	59,63	58,83	67,6	60,97	55,02	47,54	56,23

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Obrázek 8: Celkový počet zaměstnaných odsouzených osob za roky 2008 až 2017

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Statistiku, týkající se celkového počtu pracujících vězňených osob za dané období vyobrazuje tabulka 13 a obrázek 8. Zároveň je tak zobrazena i reálná zaměstnanost, která vychází z celkového počtu vězňených osob, které jsou způsobilé k vykonávání práce.

Od roku 2008 do roku 2012 je mírný růst v počtu zaměstnaných osob. Nejvyšší počet je v roce 2012 s číslem 9 890, ale reálná zaměstnanost tvoří 58,83 %, což není nejvyšší hodnota z uvedeného období. Nejnižší zaměstnanost je v roce 2014 a tedy 7 785 osob a činí 60,97 %.

Reálná zaměstnanost je nevyšší v roce 2013, kde je 67,6 % zaměstnaných odsouzených osob. Naopak nejnižší reálná zaměstnanost je v roce 2016, která je 47,54 % osob z celkového počtu a jako jediná hodnota sahá pod polovinu počtu odsouzených osob.

3.6 Propuštění vězňených osob

3.6.1 Podmíněné propuštění na svobodu

Může nastat situace, kdy soud může odsouzenou osobu podmíněně propustit na svobodu. Jedná se ale pouze o případ, kdy se odsouzený během vykonávání trestu svým chováním a plněním daných povinností prokázal, že se polepšil a lze tak od této osoby očekávat, že nadále povede řádný život.

Tabulka 14: Celkový počet propuštěných na svobodu za roky 2008 až 2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Muži	3 670	3 671	4 046	3 799	4 259	2 650	2 150	2 155	2 191	2 546
Ženy	289	315	329	310	399	185	176	206	220	316
CELKEM	3 959	3 986	4 375	4 109	4 658	2 835	2 326	2 361	2 411	2 862

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2008 až 2017

Tabulka 14 je rozdělena do kategorií na muže a ženy. Podmíněné propuštění je u žen s nejnižší hodnotou 176 v roce 2014 a nejvyšší v roce 2012 s číslem 399. Průběh je proměnlivý, avšak v druhé půli sledovaného období, šel od roku 2014 počet nahoru.

U mužů lze předpokládat, že jde o razantně vyšší čísla, která dosahují až k 4 259 roce 2012. Nejnižší je naopak v roce 2014, kdy počet činil 2 150 mužů – jedná se o velmi obdobné vzory, kdy se roky s nejnižším a nejvyšším počtem shodují u obou kategorií.

Při sumarizaci je zřetelné, že jednoznačně nejvyšší číslo vykazoval rok 2012, který tvořil 4 658 podmíněně propuštěných osob. Naopak nejnižší počet je za rok 2014, který činil 2 326 osob.

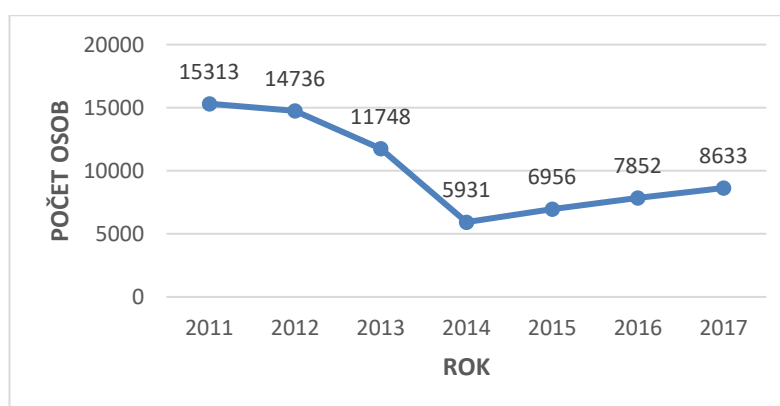
3.6.2 Celkové počty propuštěných osob

K zániku výkonu trestu a zániku účinností odsouzení nastává tehdy, když došlo ke smrti obviněné či odsouzené osoby, také vzniká po vykonání trestu nebo ochranného opatření, dále pokud došlo k promlčení výkonu trestu nebo zdali došlo k rozhodnutí o upuštění výkonu trestněprávní sankce. Další možností k zániku je také udělení milosti, jinak řečeno agregace, což znamená pomnutí či zmírnění trestu. (Šámal, 2014)

Tabulka 15: Celkový počet propuštěných osob za roky 2011 až 2017

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Obvinění	2 350	2 309	1 877	1 624	1 778	1 671	1 588
Odsouzení	12 963	12 427	9 871	4 307	5 176	6 180	7 039
Chovanci	-	-	-	-	2	1	6
CELKEM	15 313	14 736	11 748	5 931	6 956	7 852	8 633

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2011 až 2017

Obrázek 9: Celkový počet propuštěných osob za roky 2011 až 2017

Zdroj: vlastní zpracování z dat statistických ročenek VSČR za roky 2011 až 2017

Celkový počet propuštěných osob je viditelný v tabulce 14 a zároveň ho znázorňuje také obrázek 9. Jedná se o období od roku 2011 až do roku 2017 s kategoriemi propuštěných obviněných, odsouzených osob a zvláště také chovanců.

Od roku 2011 do roku 2014 nastává rapidní pokles a to z 15 313 k počtu 5 931 za již zmíněné období. To je zapříčiněno amnestií, která byla udělena v roce 2013, tudíž se snížil i celkový počet vězněných osob a tím pádem i počet propuštěných osob v roce 2014. Následná léta nastává růst v počtu propuštěných osob, kdy v roce 2017 bylo propuštěných celkem 8 633.

ZÁVĚR

Cílem této práce je posoudit vývoj počtu a struktury vězňených osob v České republice v letech 2008 až 2017.

Úvodem pro celou práci je vymezení pojmu bezpečnost, kterou má Česká republika pro své občany zajišťovat a eliminovat tak zároveň možná rizika, která přicházejí z vnějšího či vnitřního prostředí. Bezpečnost je chápána především jako bezstarostný stav. Bezpečnost se dá dělit dle různých ukazatelů, avšak dělení na vnitřní a vnější je jedno z nejzákladnějších společně s dělením na bezpečnost tvrdou a měkkou. Její zajištění mají v rukou z velké části subjekty, kterými jsou na území ČR zejména prezident republiky, Parlament a vláda. Dalšími významnými subjekty jsou ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní záchranné sbory, záchranné a havarijní služby atd. a v neposlední řadě také Vězeňská služba České republiky, která je klíčovým subjektem pro danou bakalářskou práci.

Pokud se jedinec dopustí protiprávního jednání, které je posuzováno dle několika podmínek stanovené zákonem, které jedinec splňuje, je následně takovéto jednání označeno jako trestný čin. Pokud jde o závažnější čin, tak trest určený jedinci, je vykonáván ve státních zařízeních náležících Vězeňské službě. Vězeňská služba vykonává povinnosti v oblasti potřeb pro výkon trestu odnětí svobody. Pro své fungování Vězeňská služba čerpá finanční prostředky ze státního rozpočtu či z hospodářské činnosti. Byla zřízena s účinností od 1. 1. 1993 a to zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. V České republice jsou věznice, které se dělí na vazební věznice a věznice a zvláště pak také na detenční ústav. Ve vazební věznici se ocitne jedinec, který je obviněn a čeká na vynesení rozsudku. Ve věznici je držen jedinec, který vykonává svůj trest. Pokud se jedinec dopustil zločinu, který trpí zdravotní poruchou a takovýto jedinec je označován za mimořádně nebezpečného, je pro něj zvolen detenční ústav, do kterého spadají například nebezpeční agresori, psychopatičtí recidivisté a sexuální devianti. Pro takovéto typy jedinců musí být jejich příjem nepřetržitý. Soud vydá příkaz, na který je obviněná osoba přijata do výkonu vazby. Vězení se stává pro dotyčnou osobu jakýmsi nápravním střediskem a je mu zde věnováno velké péče v oblasti vzdělávání, zaměstnávání a volnočasových aktivit.

Ve třetí kapitole se nachází základní statistiky vězňených osob za sledovaná období v rozmezí 2008 až 2017. Všechny tyto statistiky jsou zpracovány ze statistických ročenek VSČR. Celou tuto část velmi významně na první pohled ovlivňuje v minulosti udělená amnestie

Václavem Klausem, která byla udělena v roce 2013 k 1. 1. a bylo díky ní propuštěno velké množství vězňů.

První analýza jasně vykazuje, že muži zauímají hlavní pozici v největším počtu vězněných osob a obzvláště dokazuje, že nejčastěji jde o odsouzené s procentuálním poměrem 83,75 % za sledovaná období. Díky tomuto lze najít odpověď na výzkumnou otázku č. 1 a je tedy zřejmé, že muži zauímají dominantní postavení v každé kategorii a tudíž i v celkovém počtu vězněných osob za sledované období a tvoří celkem 93,68 %. Podíl žen v českých věznicích je za celé sledované období 6,32 %. Pro porovnání českých osob a osob cizí státní příslušnosti lze hovořit o průměru 8 % osob cizí státní příslušnosti, které se nacházejí ve věznicích v České republice. Následně se zde dostává odpovědi na výzkumnou otázku č. 2, která zní, že osoby české státní příslušnosti tvoří 92,2 % a osoby cizí státní příslušnosti 7,8 %. Dále je uvedeno, že největší podíl osob cizí státní příslušnosti je tvořena ze Slovenské republiky, Vietnamu a Ukrajiny.

Pokud jde o věkové složení, je možnost, že se do vězení může dostat také mladistvá osoba, která dosáhla minimálně patnáctého věku a nepřekročila osmnáctý věk a takovémuto spáchanému činu se říká provinění. V ČR se nejvíce mladistvých nachází v roce 2008 s celkovým počtem 173, a tudíž tento jediný rok tvořil téměř jednu polovinu z celkového počtu za zkoumaných deseti let.

Nejvíce vězněných osob je ve věku 30 až 40 let a tvoří je tak celkem 74 075 osob za celé zkoumané období. Velký počet odsouzených osob tvořila skupina svobodných (celkem 76 124 osob) a také rozvedených (celkem 23 679 osob). Nejčastěji jsou vězněnými osobami právě osoby se základním vzděláním. Ve věznicích je proto jedna z priorit právě vzdělávání vězněných osob, které se jim dostává v podobě dokončení povinné školní docházky u mladistvých osob, dále jim je umožněno vzdělávání v daném oboru s výučním listem, vysvědčením, osvědčením či potvrzením. Záměrem vzdělávání vězněných osob je posilovat jejich zájem o vzdělávání se a zároveň je rozvíjet a pomoci tak v prevenci kriminality.

V roce 2017 se typy věznic změnila a rozlišují se na věznice s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Nejčastěji jsou osoby umisťovány do věznice s ostrahou. Velká část osob, která se dostala za mříže, jsou takové osoby, které vykonávají svůj trest poprvé v životě. Najdou se ale i takové osoby, které vykonávají trest odnětí svobody více než 10x za svůj dosavadní život. Takovýchto osob je za období 2013 až 2017 1,3 %, to vychází v průměru 229 osob v jednom roce. Z odsouzených osob velká většina vykonává svůj trest na 1 až 2 roky. Pokud se jedná o doživotní trest, ten je určen na minimálně 20 let a nanejvýše 30 let a takovýto trest se ukládá

ve výjimečných případech. Osob s doživotním trestem přibývá – na začátku sledovaného období se jedná o 33 osob a oproti tomu v roce 2017 je tomu 49 osob.

Na základě předchozích dat lze odpovědět na výzkumnou otázku č. 3. Nejčastěji vězněná osoba na území České republiky je muž, ve věku 30 až 40 let, svobodný, s nejvyšším dosaženým vzděláním základní školy, ve vězení se nachází poprvé a nejčastější doba trestu mu je udělena po dobu jednoho až dvou let.

S problematikou HIV/AIDS je osobám zajišťováno odborné poradenství a ve statistikách je důležitým poznatkem to, že pokud je během jednoho kalendářního roku vězeň s tímto onemocněním přesunut do jiné věznice, může dojít k hlášení stejného případu dvakrát a to pak je tedy celkový počet hlášených případů nadhodnocený. Nejvíce záchyťů onemocnění HIV/AIDS je v roce 2017 s počtem 41 osob. Co se týká celkového počtu vyšetřených a ošetřených vězněných osob, je nejvyšší za rok 2017 s počtem 469 972 osob a v průměru to vychází 19,7 ošetření na jednu vězněnou osobu za rok. Další problematika je věnována statistikám o úmrtí, pokusech o sebevraždu, počtem sebevražd, sebepoškozování a držení hladovek za období 2012 až 2017. Pomocí těchto statistik se dostává odpovědi na výzkumnou otázku č. 4 - a tedy celkový počet sebevražd za období 2012 až 2017 je 63. Obecně je nejčastější metoda oběšení a to za pomoci různých předmětů jako jsou prostěradla, tkaničky od bot a další. Dále se osoby předávají drogami, které sehnali z obvykle dostupných léčiv, či se osoba rozhodla k užití jedů.

Ohledně problematiky aktivit vězněných osob, je jednou z nich zaměstnávání. Celkové počty zaměstnaných osob vychází z pracovně schopných osob. Nejvíce zaměstnaných vězněných osob se nachází v roce 2012 s počtem 9 890. Pomocí zaměstnávání je jim umožněno splácet jejich finanční závazky a snižovat tak jejich zadlužení. Cílem VSČR v roce 2017 bylo nejen rozvoj zaměstnávání vězněných osob u cizích subjektů, ale také o vybudování nových výrobních hal pro zvýšení zaměstnanosti uvnitř věznice.

Dále je zvolena statistika s celkovými počty propuštěných osob v období 2011 až 2017. K zániku výkonu trestu či zániku účinnosti odsouzení nastává, pokud došlo ke smrti osoby, promlčením nebo k rozhodnutí o upuštění výkonu trestněprávní sankce. Další možností je udělení milosti. Nejvíce propuštěných osob je v roce 2011 s počtem 15 313.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BALABÁN, M. a kol. Kapitoly o bezpečnosti. 2., změn. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0.
- [2] BALABÁN, M., STEJSKAL, L., Kapitoly o bezpečnosti. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. 428 s. ISBN 978-80-246-1440-3.
- [3] ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 129/2008 Sb.: Zákon o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. In: Česká republika: Parlament České republiky, 2008.
- [4] ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 169/1999 Sb.: Zákon o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: Česká republika: Parlament České republiky, 1999.
- [5] ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 40/2009 Sb.: Trestní zákoník. In: Česká republika: Parlament České republiky, 2009.
- [6] ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 555/1992 Sb.: Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážci České republiky. In: Česká republika: Česká národní rada, 1992.
- [7] ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 58/2017 Sb.: Zákon, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Česká republika: Parlament České republiky, 2017.
- [8] ČESKÁ TELEVIZE. Česká republika se stala členem Evropské unie. [online]. 2004 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10266819072-vypravej/ve-stopach-doby/2004/667-ceska-republika-se-stala-clenem-evropske-unie/>
- [9] EUROACTIV. Černá hora vyhlásila nezávislost. [online]. 25. června 2006 [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/ern-hora-vyhlsila-nezvislost/>
- [10] FARRINGTON, K. Svět za mřížemi: šokující pohled do skrytého světa zločinu a trestu, plného korupce, sadistických trestů, obchodů s drogami a vražd vězňů. [Líbeznice]: Víkend, 2009. 208 s. ISBN 978-80-7433-009-4.
- [11] FOUCAULT, M. Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení. Překlad Čestmír Pelikán. Praha: Dauphin, 2000. 427 s. Studie; sv. 10. ISBN 80-86019-96-9.

- [12] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2008. Praha, 2009, 2008, str. 67.
- [13] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2009. Praha, 2010, 2009, str. 71.
- [14] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2010. Praha, 2011, 2010, str. 110.
- [15] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2011. Praha, 2012, 2011, str. 118.
- [16] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2012. Praha, 2013, 2012, str. 116.
- [17] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2013. Praha, 2014, 2013, str. 165.
- [18] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2014. Praha, 2015, 2014, str. 204.
- [19] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2015. Praha, 2016, 2015, str. 192.
- [20] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2016. Praha, 2017, 2016, str. 222.
- [21] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2017. Praha, 2018, 2017, str. 249.
- [22] JUŘÍČEK, L., ROŽŇÁK, P. Bezpečnost, hrozby a rizika v 21. století. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2014. 323 s. Monografie. ISBN 978-80-7418-201-3.
- [23] MALÁ D. Vězeňství po česku II., aneb, Jak to Kula ve vězeňství koulí. 1. vyd. Blansko: Duha Press, 2009. 88 s., [12] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-87061-36-7.
- [24] MAREŠ, M., Bezpečnost [online]. Brno [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=69511
- [25] MAŘÁDEK, V. Vězeňství. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2005. 203 s. ISBN 80-7368-002-5.

- [26] MINISTERSTVO OBRANY A ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Aktuální mise. [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/default.htm>
- [27] MINISTERSTVO OBRANY A ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. NATO. [online]. 2019, 27. února 2019 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/nato/nato-8493/>
- [28] MINISTERSTVO OBRANY A ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Zpráva o zajištění obrany ČR [online]. 2006, 23 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/007.pdf>
- [29] MINISTERSTVO OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY. Bílá kniha o obraně. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - odbor komunikace a propagace, 2011. 167 s. ISBN 978-80-7278-564-3.
- [30] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Bezpečnostní strategie České republiky 2015. [online]. 2015, [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>
- [31] MOTEJL, O. a kol. Vězeňství. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. 336 s. Stanoviska: sborník stanovisek veřejného ochránce práv; 6. ISBN 978-80-7357-606-6.
- [32] OTAKAR, J. Jak přežít kriminál: aneb rady, jak žít mezi vlky. Vydání první. Praha: Pendulum, 2015. 206 stran. ISBN 978-80-905906-2-5.
- [33] SOUČEK, Vladimír et al. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek a vybrané kapitoly krizového řízení: modul G. Vyd. 1. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2009. 59 s. ISBN 978-80-86640-68-6.
- [34] STROUHALOVÁ, J. Vybrané trendy globální bezpečnosti: Bezpečnost a její dimenze. [online]. 13. 12.2011 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/14431-Vybrane-trendy-globalni-bezpecnosti>
- [35] ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1040 s. ISBN 978-80-7478-616-7.
- [36] ŠRAJBROVÁ, J. Vězeňství v České republice: Volnočasové aktivity pro osoby ve výkonu trestu odnětí svobody [online]. Praha, 2017 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: https://is.jabok.cz/th/zjrhb/finalni_verze_absolventske_prace_k_tisku.pdf. Absolventská práce. Jabok - Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická.

- [37] TOMÁŠKOVÁ, M. *Ekonomika Vězeňské služby v ČR* [online]. Brno, 2008 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ckbi2/BP_Tomaskova.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.
- [38] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Aktivity vězňených osob.* [online]. 2019 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-a-uvzd-brno/o-nas/vykon-vezenstvi/aktivity-veznenych-osob/>
- [39] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Historie: Historie vězeňství.* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/informacni-servis/historie/>
- [40] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Výkon vězeňství.* [online]. 2019 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne/o-nas/vykon-vezenstvi/>
- [41] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vzdělávání vězňených osob.* [online]. 2019 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-olomouc/o-nas/vykon-vezenstvi/vzdelavani-veznenych-osob/>
- [42] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Zacházení s mladistvými a mladými dospělými.* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-a-uvzd-brno/o-nas/vykon-vezenstvi/zachazeni-s-mladistvymi-a-mladymi-dospelymi/>
- [43] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Základní informace: Cíle a poslání VS ČR.* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/o-nas/zakladni-informace/>
- [44] VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. 2., nezměn. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, 2004, ©1993. 66 s. Edice učebnic; č. 346. ISBN 80-210-3506-4.
- [45] WAISOVÁ, Š. *Bezpečnost: vývoj a proměny konceptu.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 159 s. Politologické učebnice. ISBN 80-86898-21-0.
- [46] WAISOVÁ, Š. *Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Mezinárodní vztahy.* 2004, 2004(3), str. 66-86.
- [47] ZEMAN, P., ed. *Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů. 1. vyd.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2002. 186 s. Sborníky; sv. 11. ISBN 80-210-3037-2.